

Szövésnek

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

XXIV. ÉVFOLYAM, 4. (137.) SZÁM

Vírusmentes csendélet

(Juhász Béla felvétele)

A R A D
2020. augusztus

LÁTOGATÓBAN A TORNYAI TÁJHÁZBAN

Tartalom

Juhász Béla: <i>Tavaly ilyenkor</i>	1
Irodalom, művészet	
Böszörményi Zoltán: <i>El nem küldött levél</i>	
<i>Lászlóffy Aladárnak</i>	2
Szabó Péter: <i>(Szavak)</i>	4
Bencze Mihály: <i>Atheneum</i>	5
Radnai István: <i>Versek</i>	6
Grosz László: <i>hallgatások</i>	7
Regéczy Szabina Perle: <i>Parányi verscsírák</i>	7
Frideczky Katalin: <i>Alkalmi vétel</i>	8
Nótáros Lajos: <i>Asszony, aki nincs (1.)</i>	9
Ódry Mária: <i>Cociuba Német Edit gyapjúba szőtt csendjei</i>	12
Juhász Béla: <i>Vádirat – 1970</i>	13
<i>Lócitromkeresés</i>	13
Memoár	
Koreck Aladár: <i>Fogolyment Budapestről (II.)</i>	14
Matekovits Mihály: <i>Emlékeimből</i>	15
Tatár Etelka: <i>Chicagói levél</i>	
<i>Acélfényű augusztus</i>	17
Történelem	
Ujj János: <i>Kultúra az 1948-as kommunista hatalomátvétel után</i>	18
Oktatás	
Rogoz Marianna: <i>„Koronás” nyár, vírusos vakáció</i>	20
Tácsi Erika: <i>„Cselekedtük azt, ami lehetséges volt” (2.)</i>	21
Egészség	
Makai Zoltán: <i>Ismerkedjünk meg a vírusokkal!</i>	24
Bodó Barna: <i>A vírus és a kormány</i>	25
Dr. Vajda Sándor: <i>Kétszáz éve született Florence Nightingale, kétszázhárom éve született Kossuth Zsuzsanna</i>	27
Keresztrejtvény	
Brittich Erzsébet: <i>100 évvel ezelőtt született József Attila-díjas költő, író, publicista</i>	30
Hitélet	
Bátkai Sándor: <i>A három százados</i>	31
Horváth Csaba: <i>Kindertojás</i>	32
Humor	
Puskel Péter: <i>Slágerviccek 2020-ban</i>	35
Kövér Péter: <i>Jöttem, láttam... és elfelejtettem, hogy mit is akartam. A koldus, az autogram és a Beatlese</i>	37

TAVALY ILYENKOR

Még normális életet éltünk.

Ünnepélyes hangulatban végignéztük az érettségizők ballagását, együtt ünnepeltünk velük a *Gaudeamus igitur* dallamára az iskola udvarán.

Elbúcsúztattuk a nyolcadikosokat meg a negyedikeket is, és arra gondoltunk, hogy egy év múlva a mi kis unokánk is ballagni fog a negyedik osztály végén.

Büszkén szorongtunk az aradi nagyszínház zsúfolt nézőterén, és áhítattal követtük a színpadot megtöltő, verejtékes homlokú táncosok – előkészítősöktől végzősökhöz – bemutatkozását a Csiky Gergely Főgimnázium hagyományos néptáncgáláján.

Június első napján az 50 évvel ezelőtt végzett vándiákok összegyűltünk Alma Materünk millió szép emléket őrző, öreg épülete előtt. A találkozástól kissé megilletődve szeretettel öleltük meg egymást, és végtelennek tűnő csevegések során felidéztek felejthetetlen diákéveink legszebb pillanatait. Velünk ünnepeltek néhányan egykori pedagógusaink közül is. Mára eggyel kevesebben maradtak.

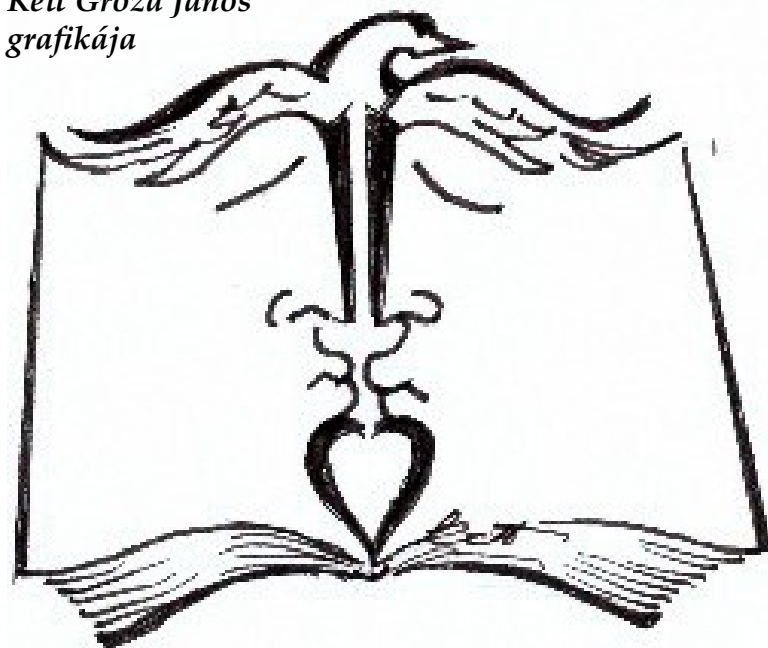
Tavaly ilyenkor eső áztatta, szivárványos napokon útra keltünk egy jó kis baráti csapattal, kirándultunk, magunkba szívtuk a máramarosi erdőkben eredő sebes patakok és a zúgó vízesések friss illatát. A Balatont, a magyar tengert is körbejártuk jókedvű, kedves barátainkkal. És terveztünk, álmodoztunk az ígéretes jövőről, napfényes tájakról, csendről, békéről, egészségről.

Hittel reméltük, hogy napos lesz a jövő, folytatódik a hagyomány, a derűs tekintetek fénye bevilágítja életünket.

Tavaly ilyenkor nem gondoltuk, hogy álmaink megvalósulása áttolódik a következő évre!

Juhász Béla

Kettő Groza János
grafikája

Böszörményi Zoltán

EL NEM KÜLDÖTT LEVÉL LÁSZLÓFFY ALADÁRNAK

Kolozsvári esték tajtékos felhői az égen,
a réseken kikukucskálnak
a vörös petúniák: gondolataink.
Gondolataink arról,
amit nem mertünk kimondani,
még a fák levélsátrába bújva sem.
Olyan világban éltünk, olyan világ nézett vissza ránk.
Te láthatatlan forradalomról beszéltél,
forradalomról, mely megváltja az emberiséget,
a nyers őszinteség lázadásáról fantáziáltál,
ahol a vágyak veszik át a földi hatalmat,
igazgatják a világ dolgait: a megoldhatatlant.

Nem volt fiad, fiad lehettem volna!
Mennyit álmództam erről az eszmék barikádjain,
hajnalok kesernyés illatában, Whitman fűszálain heverve.
Te tanítottál meg a tágra nyílt világra,
merre fordítsam vigyázó – vigyázó lehet-e? – szemem.
Látlak, és csak én látlak a történelem harcterein,
a szellem kelevézével küzdeni.

Minden belső ellenállásnak érdekfeszítő a logikája.
A történelmi leckék is erről szólnak – mondtad,
a thermopülai csatában elesett háromszáz spártai hős,
Leónidasz testőrei, és a hétszáz theszpiei is,
kiket Ephialtész elárult a perzsa ellenségnek,
megmutatta nekik az Anopaia-ösvényt,
így hátba támadhatták a védőket – mint ahogy minket,
magyarokat is elárultak Trianonban,
vörös forradalmat varrtak a nyakunkba,
szeletnyi ország, mi megmaradt,
és a kongó harangok hangja bennünk és mindenütt.

Valamennyi belső ellenállásnak szigorú a logikája,
dantei, botticelli, a rotterdami Erasmus
beszélt ily mívesen a szellem szabadságáról,
a meg nem alkuvásról,

*Kett Groza János
grafikája*

aki csak Bázelen, Johannes Frobenius nyomdásznál talált menedéket, de így szólt:

*„Azt mondják, amit a háborúban követnek el, azt nem kell jóvátenni. Minden, ami ott történik, jogos... s ez a jog a legnagyobb jogtalanság... mert nem a hazaszeretetet visz(tt) a háborúba, hanem a zsákmány reménye.”**

A zsákmány mi vagyunk!

Zsákmány a tudatunk, szellemünk, szívünk: a hitünk, pedig hittel hisszük, van még fontos tennivalónk ezen a golyóbison, a lángoló akadályokon át, az Istenért, a hazáért, a tavasszal virágba boruló cseresznyefákért, a meg nem alkuvásért.

Nem mondhat igazat az, aki szüntelen és megszállottan az igazság ellen harcol, mint a legnagyobb jóságért, beteljesülésért – szóltad egyszer, a Brassó utca 36. szám alatti ház fűvel borított kertjében, a fiatal almafa alatt.
*„...és az embernek azért van nyelve, hogy igazat mondjon... pedig... az igazmondás bizony nem mindig válik hasznára az embernek”*** – ha úgy ég, mint a fáklya, és pedig mindig ő akar lenni a fáklya, az örök lelkesedés.

Ma már kockázatos igazat mondani, letérdeltetnek feleid cipőjét megcsókolni, alázattal és bűnbánóan kell viseltetned a történelemmel, melyet mások, nem te írtál, de az ő szavukért, és az ő tetteikért – a polkorrektség okán – ma neked kell megfizetned, behódolnod, a könyvekből neveket kihúznod, szobrokat ledöntened, sírokat átnevezned, mint az a napokban történt Angliában.
A második világháborús Royal Air Force labradori kutyájának sírfeliratáról el kellett tüntetni a halott eb nevét, a Niggert, majd átkeresztelni a forradalmakat, kitörölni a történelemkönyvekből a fáraók és más rabszolgatartó társadalmak nevét és dicsőségét, kiüresíteni a tereket, az elkanászosodott gondolattal teli fejeket.
Tabula rasa!
Örvendj, drága Aladár, barátom, második apám, hogy te ennek már nem vagy a szemtanúja – és ha még lehet, ha sikerül, én, meg még néhányan megmaradunk fáklyának.

Kett Groza János
grafikája

A zsákmány mi vagyunk!
Zsákmány a tudatunk, szellemünk, szívünk: a hitünk,
pedig hittel hisszük, van még fontos tennivalónk
ezen a golyóbison, a lángoló akadályokon,
az Istenért, a hazáért, a tavasszal virágba boruló
cseresznyefákért, a meg nem alkuvásért.

*Rotterdami Erasmus: *Colloquia Familiaria (Beszélgetések) Egy katona gyónása*, válogatta és fordította, magyarázatokkal ellátta Komor Ilona és Trencsényi-Waldapfel Imre, OSZK

**Rotterdami Erasmus: *Colloquia Familiaria (Beszélgetések) Igazság és hamisság*, válogatta és fordította, magyarázatokkal ellátta Komor Ilona és Trencsényi-Waldapfel Imre, OSZK

HIBAIGAZÍTÁS

Böszörményi Zoltán helyesen használta verscímében a Meta Ta Phüszika kifejezést. A másolásnál sajnálatosan Mata Ta Phüszika lett belőle. A bakiért az olvasók és a szerző elnézését kérjük. A metafizika szó a görög „meta ta phüszika”-ból ered – görögül: μετά (meta) = után, φύσις (phüszisz) = természet, azaz a természet dolgai után való –, amelyet eredetileg arra használtak a hellenisztikus és a későbbi kommentátorok, hogy Arisztotelésznek *A természetről* című műve utáni műveit megjelöljék.

(Szövétnék)

Szabó Péter

(SZAVAK)

régi dal hullámán lebegve
gondoltam Isten gondviselésére,
gondoltam régi barátokra,
– ifjú évek – hogyan tűntetek tova...
most úgy határoztam el magam,
bár valószínűleg szürke a szavam,
Isten, nem fogok vitatkozni,
csak tudj végre valami jót is adni...

Szabadság, vitatkozom veled,
vagy, és már nem vagy, ez hogyan is lehet?
tündérvilág tündér Erdélyben,
múló és tünékeny ismét már minden...
elfogadsz-e, néma Istenem,
tudsz-e még jót jól üzenni énnekem...
már nem is vitatkozom Veled...
ha ily csodára képes vagy – meglehet...

medárdi napokat élünk meg,
sötét lombok árnya véd, és csepereg –
– tán már a csiga is menekül –
nyálas, nyirkos a nyár rendületlenül,
újra gyűlölet-hullám a táj,
dörög az ég, és az eső ömlik már...
medárd-eső... rohad már minden...
ezt akartad? – mondd meg nekem, Isten,

hogy vita nélkül helyeseljek...
hogy gyúlhessenek a keserű könnyek...
hogy újra semmibe vegyenek...
hogy pusztítsanak újra egy nemzetet?!
talán ennyit – tán – még megtehetsz...
mondják, megbocsájtón mindenkit szeretsz...
szeretetből küldd a pokolba,
kinek szava gyűlölet, s nem csak goromba!

ATHENEUM

Kint a közöny húrokat penget, bent a szabadság fegyvertelen,
Elmosódik a plakáton a névtelen tömeg, embertelen,
Mint a legyőzött sereg, meddő lakói egy metropolisznak.
Kirabolt arcok újjászületett hitért századokat várnak,
Frakkban érkezik a lelkiismeret, vagy páros havazással,
Vergődik a képzelet, beront az ajtón egy gyors villanással.
Tücskök és hangyák mézben egyek lesznek, a tarisznnyák üresek,
Tiltott szerelmek karzaton virulnak, lombhullató füzesek.

Egy beintés és elindul a zápor, kiégnek a kvarclámpák,
Kikövezik a látóhatárt, tündérekké válnak a banyák.
Varázslók rabul ejtik a vonókat, húr csattan, mint az átok,
Kardcsapásként suhan a vágy, megelőz csendet és távolságot.
Szobrászkodik a karmester, égve röpködnek a fémforgácsok,
Kőművesek falfehérek, feszegetik az eget az ácsok.
Zölden vérzik a nyár, csillagot tüsszentenek a kormos álmok,
Csilingel a hold, de vadul verik a patkót a lókovácsok.

Feltámadás harmadnapján indulót zengnek a rézharsonák,
A fogant időt vulkánok tisztítótűzében koronázzák.
Zörgő brácsák fölött köteltáncos, korhadt hárfán egyensúlyoz,
Ordít arcán a zuhanás gőgje, bőgője törött, nem túloz.
Zsákban futnak az akkordok, cselló leveti halotti maszkját,
Hegedűre tűzött évszakok festik a közömbösség arcát.
Bereked az angolkürt, a kottán marhavagonok futnak át,
Leengedett sorompó között kattog a csend, nem leli mását.

Ósdi gondolatok tűzfalán vakolatot bont a pergődob,
Fűzött igazakkal összeférceli a mindenséget, oszlop
Emelkedik, rajta szárnyra gyúlt madár foltozza az éveket,
Kiürített játékdobozban tuba horkol, nem kap érveket.
Fagott hamis hangot fogott, és belebotlott a kontrafagott,
Kitört a zűrzavar, sápadt pikoló itt hagyott csapot-papot.
Délkörök mentén dörömböl az üstdob, végtelenbe menekül,
Páholy magánya atomokra hull, árnyékszéken a nagydob ül.

Felsikolt a klarinét, hát meddig tart ez a szkizofrén refrén?
Parancsra lendül valami az égnek, lázadás vagy csak repkény?
Testrészek félhangos jajgatása kilóg a forró összhangból.
Fuvola fénytelenül karcolja a tájat, nyikorog daczból.
Védelem nincs, minden égitestre ablakot nyit a fájdalom.
Bejárja a hit szakadékait, de meggyóntat a cimbalom.
Lámpa fényes ökle sújt, az idő csak piruló harangjáték,
Szilveszteri koncert véget ért, lassan emlékké fagy a tajték.

(Csernátfalú, 2016. december 31.)

Radnai István

VERSEK

MEGSEJTI

szemérmes napraforgók
az utat az idő vasfoga kikezdi
bólogatnak a szélben
a nap megkerüli a fekete felhőt

beleharap szürke országútba
felégeti tanú nincsen
csak a vak végzet
összeszántott parcellái

az erdősávok sziluettje
a semmibe költözik
kelet kapuja s a félreértett
szedd magad

lehajtott fejjel látni sem akarják
a szerelmes szende napraforgók

NADÍR

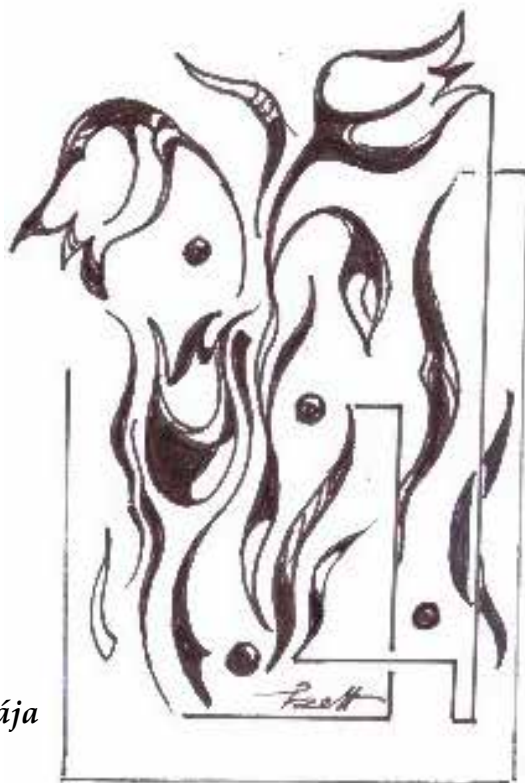
amikor teher a nyár
válladra fülledt felhő
csak játszik vele a nap
áttetsző függönyén a sugarai

némi késleltetéssel
újból és újból eltalálnak
az éveket vonszolod
a kerekesszatyorban

de leelőznek mintha
meredek lejtőn haladnál
és valóban

NYITOTT ABLAK

vihar előtti csend
ezüst sirály a palaszürke égen
mély rezgések a távoli semmiből
megáll levegő petyhüdik a vitorla

Kett Groza János grafikája

Grosz László

HALLGATÁSOK

hallgatod ezeregy történetem,
nem nevetsz s nem legyintsz fölényesen,
átlépem képzelet határait,
megszállt a Gonosz és átalakít?!

örökös sirámom hallgathatod,
kevés, mit adok... az álmok nagyok,
erőm se annyi, mint tegnapelőtt,
idópók körém dús hálókat szőtt,

agyam és szívem közt válaszfalak,
fülemben kacajok visszhangzanak,
s kínál a nagyvilág száz maszlagot –
legjobb, mit tehetek – elhallgatok...

Regéczy Szabina Perle

PARÁNYI VERSCSÍRÁK

ÖNFELISMERÉS

Megkönnyebbülten futottam haza
hátaamon a nagy nihil

benéztem a tükörbe
nem ismertem
rád.

KERESŐ

Nem azt keresem,
aki mosolyog,
hanem azt,
aki nem enged sírni.

HIHETETLEN

A valóság
túlságosan kézenfekvő

ezért hihetetlen.

ÖNÁLTATÁS

Kora délelőtt
szarvas köszöntötte
a bárányt,

aztán mindketten
azzal áltattuk magunkat,
hogyan emberek vagyunk.

NAIV GYEREKVERS

Macskám
meredten ül egy sarokban
feszülten figyel

biztosan kutyára vadászik.

RAJONGÓK

Ennek a művésznak
semmi értékes holmija nincs

ezért hiányoznak a rajongói.

ALKALMI VÉTEL

Utolsó napomat töltöm Londonban, s az utolsó 10 font lapul a pénztárcámban. Órák óta gyalogolok, mint ittlétem alatt legtöbbször. Drága a közlekedés. Éhes vagyok, de sajnálom a 10 fontot megbontani egy szendvics vagy egy *fish and chips* kedvéért. A múzeumok közül is csak az ingyenes British vagy a National Gallery jöhet számításba. Kóborlok London utcáin, többször is eltévedek. Nicsak, már megint a Soho Gardenben vagyok! Így, harmadszorra, már nem örülök neki annyira.

Kéne valamit vennem az otthoniaknak, valami jellegzetesen angol apróságot. Beóvakodok egy giccsszuvenir boltba (a tulajdonos kínai), végignézem a popsztárok színes fotóit, a piros zubbonyos, medvekuccmás apró palotaőröket (megannyi kerti törpe), a Bobby-figurákat, a szirupos Diana-arcképeket, a fröccsöntött, aranyozott Big Beneket, a tenyérnyi, piros emeletes *bus*okat, a jellegzetes londoni telefonfülkéket formázó agyagperselyeket, a vetkőzős golyóstollakat...Na nem! Ez már nekünk is bűdös. Arrébb egy „Minden 3 font”-bolt. Kis teácskák sorozatban, hármával celofánba csomagolva, lekváros bödönkék, fűszerek, szappanok, féldecis whiskys üvegecskék, pot-pourrik... Ez sem az igazi. Tartogatom a 10 fontomat. Akármilyen bővlira nem fecsérlem el! Ízlésem nekem is van!

Továbbra is éhes vagyok, és újfent eltévedek. Most már a fejem is fáj. A térképen következetesen félretájékozódok, már harmadszor megyek szándékommal ellentétes irányba, egyre távolodva a terveim szerint még megnézendő helyektől. Feladom. Fáradtan roskadok le a St. James Park egy szabad nyugágyára. Kinyújtóztatom feldagadt lábaimat, lehunyom a szemem, és átadom magam a ritka, meleg londoni napsütésnek, mely két gyors zápor között most meglepő erővel perzsel. Harsány hápogásra rezzenek fel. Két kacsa totyog felém céltudatosan. Kéregetnek. 10 fontom van, azt nem adom! Jön a parkőr. Nyugágycédulákat árul. Messziről kiszúrja az újonnan jött hevergetőket. Nem váltom meg a nyugágycédulát, inkább szégyenszemre felállok, és továbbsétálok. A 10 fontom még egyben van!

Újra bevetem magam a város dzsungelébe. A Regent Streeten egy nagyáruház felől hangos ki-

áltozás üti meg a fületem. Közelebb megyek. Kisebbfajta csoportosulás. Egy férfi ül a járdán kis, összecsuksukható tábori széken. Előtte nagy kartondoboz, melynek alján díszes csomagolású parfümök hevernek.

– Három doboz eredeti francia kölni, mindössze 10 fontért! – hirdeti. – Mögöttem, az áruházban *darabja* 35 font, de én hármát adok tízért!

Mutatja az árcédulákat. Tényleg annyi a különbség. Szétpermetezi a háromféle illatot. Hármával szedi elő a dobozból a parfümöket, és gyakorlott, gyors mozdulattal rakja nejlonszatyorba. Először látok itt ilyet. Hihetetlen! Otthonról tudom, hogy utcán nem érdemes vásárolni, de hát ez mégiscsak London! Itt nem verik át az embert! A nők többsége, akárcsak én, egy pillanatra megáll, majd továbbmegy, de kisvártatva megtorpan és visszatér. A parfümök egyre fogynak. Gyorsan és diszkréten. A készlet vészesen apad, a doboz alján az utolsó garnitúra árválkodik. Páratlan alkalom, vétek lenne kihagyni! Hezitálok, mint mindig, ha vásárlásra adom a fejem. A férfi már pakolja is a kölniket a szatyorba, és nyújtja felém. Az utolsó három kölnit! Mellettem megáll egy nő, ő is biztat, azt mondja, megéri, tényleg nagyon olcsó! Elegánsan előveszem a 10 fontot. Ők nem tudják, hogy ez az utolsó. Megkapom a kölniket. Enyhe lelkiismeret-furdalásom van, hogy végül is nem vettem semmit az otthoniaknak, de megvigasztal az a tudat, hogy jó vásárt kötöttem. Milyen szerencsém volt, még elcsíptem az utolsó adagot az utolsó 10 fontomon!

Természetesen negyedszer is eltévedek, s utam órák elmúltával visszavisz az áruház elé. A férfi még mindig ott ül. Felfedezem, hogy a közeli mellékutcában parkoló kis furgonból a társa folyamatosan szállítja neki az „utolsó adag” kölniket. Nem sokat. Egyet-kettőt. Minden nő azzal az elégedett érzéssel távozik, hogy éppen szerencséje volt, neki még jutott. Ügyes! Hiába, a kapitalizmus, az kapitalizmus! Az üzlethez érteni kell! Ezúton hajtok fejet az élelmes árus előtt, még akkor is, ha utóbb kiderül, hogy a kölnik természetesen olcsó hamisítványok csupán, s illatuk oly gyorsan elpárolog, mint az én utolsó 10 fontom londoni vakációm utolsó napján.

Nótáros Lajos

ASSZONY, AKI NINCS (1.)

Én: Úgysem tudom elmondani

A: Próbáld meg... Mit veszítesz?

Én: Azt, hogy, amíg nem kezdem el, elképzelhetem, hogy mégis sikerülni fog.

A: Mi annyira nehéz? Az érzés, az őszinteség, a szavak?

Én: Nem tudom... Az érzés nem, azt tisztán és maradék nélkül érzem. Ha az őszinteség bennem marad, avval sincs gond. Csak ne kellene elmondani! Mert akkor valóban következnek a szavak...

A: Amelyeket nem találsz...

Én: Igen. Ameddig nem mondom, ameddig hagyom, hogy bennem keresse magát, addig úgy érzem, meg fogom találni a szavakat is. De amikor elkezdeném mondani, mint most is, eltűnnek. Mintha menekülnének előlem, mintha attól félnének, hogy mihez kezdek velük...

A: De milyen titkod lehetne neked, olyan, amit nem lehet elmondani?

Én: Olyan nincsen...

A: Szörnyeteg vagy? Perverz gyilkos, szüleid, gyermekeid megrontója?

Én: Dehogy. Azt nagyon könnyen el lehetne mondani. Annak lenne története...

A: És neked nincs?

Én: Nincs. Vagy van, de én nem tudok róla. Mert semmitmondó...

A: Azt is el lehet mesélni. Legújabbán a semmitmondó történeteket különösen érdekesnek találják az emberek.

Én: Tévedsz. Amire te gondolsz, azok olyan történetek, amelyek sokat mondanak a semmiről. És ez valóban nagyon érdekes lehet. Én, azt hiszem, ennek az ellenkezőjével próbálkozom, ha érted, mire gondolok... És ha érted, talán megérted...

A: Túl bonyolítod...

Én: Tudom, de másként nem tudom...

A: És akkor mi lesz? Mihez kezdesz?

Én: Nincs választásom. Mesélnem kell. Hallgatással önmagammat nyelném le...

Töredék Dalos Tamás naplójából

A MADÁRINFLUENZA NAPJA

A nap úgy kelt fel, mintha szarna az egészre.

Visszafoготtan szemlélte a földi nyüzsgést, alig melegített, ez nem az ő reggele volt. Ha valakinek nem tetszik, hát mondjon fel neki. A hajnali ködöt még úgy-ahogy szétszórta, de hagyott az ég alján mutatóba jó pár ólmos csíkot, nehogy nagyon elbázzák magukat ezek az alatt futkározó telhetetlen porhüvelyek.

Az ablak előtt álltam, néztem valamit a csíkosa száradt esőverte üvegen át. Lehet, éppen azt, amit leírtam az előbb, csak hogy erre nincs és nem lesz soha semmiféle bizonyíték. Korán elfáradt, reménytelen júliusi reggelre ébredtem, nem akartam én bizonyítani semmit. Aludnom kellett volna tovább, ez lett volna az egyetlen helyes válasz életem elviselhetetlen könnyedségére.

Az este azonban hívott Sorin.

– Szeretném, ha eljönnél velem holnap délelőtt valahová. Maradjon ez a mi közös titkunk, nem mondok egyelőre mást, meglátod, nem fogod megbánni. Hahó, szépfiú, ugye, jössz? Érted megyek kilencre.

Ennyi volt az egész.

Sorinról sok mindent lehetne tudni, de nem érdemes. Ami kiemeli őt a mindent megfojtó örök átlagból: másságát meglepő természetességgel viseli, egy-két kivételtől eltekintve, soha nem hozza zavarba azt, aki ezt nem veszi észre. Az a pár ominózus eset pedig könnyen megmagyarázható erőteljesebb alkoholos befolyásoltsággal.

Van úgy, hogy az emberről rövid időre lehullik éveken át kicserzett maszkja. Mindenki előfor-

dulhat, azért nem kell mindjárt rosszra gondolni. Sorin velem eddig kivételesen tapintatosnak mutatkozott, arra jutottam, talán mert értékeli erőteljes visszafogottságomat.

Néztem a távolba a szennycsíkok között, álmos agyamban kavargtak a közhelyek. Tévelyegni emberi dolog. Július elején vagyunk, mindenki elment vagy beszűkült tudattal készül szabadságra menni, nem csoda, hogy ilyen reggeleken tele van az ember szólásmondásokkal és népi bölcsességekkel: a lónak négy lába van, és mégis...

Álltam mozdulatlanul a nyitott ablak előtt, s mint legújabbán minden reggel, megpróbáltam leszokni a dohányzásról. Aztán úgy döntöttem, hogy ma sem fog sikerülni. Ahogy rágyújtottam az első cigarettára, szembenéztem az ellenségesen hunyorgó nappal, és azt mondtam neki: Mi van, öreg, tudtad előre, ugye? Ne vágj fel, én is! – aztán a párkányon gőzölgő csészéért nyúltam. Az első korty förtelmes volt, a második inkább émelyítő. Hátha életben vagyok mégis, suhant át alig észrevehetően rajtam egy nyugtalanító gondolat, hát akkor nézzük, mire tartogatja nekünk az Úr ezt a düledező délelőttöt.

Sorin pontosan érkezett. Ez nem lepett meg, mindenki pontosan érkezik, ha érdeke így kívánja. Kivéve Adriennt. De őt most hagyjuk.

– Jövök! – szoltam ki az ablakon.

Mielőtt kimentem, körülnéztem a szobában. Nem kár érted, gondoltam megbántottan, aztán hátat fordítva kiléptem a sápadt villanyfényben kongó folyosóra. Kétszer fordítottam rá a kulcsot, annak ellenére, hogy már rég gyanítom: másodjára félrecsúszik. Úgy tesz, mintha, de az vesse rá az első olajcseppet, aki soha sem követett el hasonló léhaságokat.

A lépcsőkön lefelé menet találkoztam Magdi nénivel. Köszönöm jól-ésmagamég-mindig-fél-a-madárinfluenzától, hadarta a választ, remélvén erősen, hogy még eljut hozzám, mielőtt kiérnék a lépcsőházból.

– Nagyon félek, Magdi néni, ezt nem ússzuk meg szárazon! – ordítottam vissza kedvesen.

Sorin a kocsiában várakozott. Ahogy meg néztem magamnak a lepukkant Escortot, volt egy olyan érzésem, hogy az este bele kellett volna szólnom a telefonba. Esetleg azt mondhattam volna, hogy nem. Bepréslődtem, vigyázva, nehogy kezemben maradjon valami az oszlásnak indult Fordtetemből, majd üdvözült mosollyal azt mondtam:

– Na helló!

– Úgy örülök, hogy eljössz velem – ragyogott ő,

miközben lelkesen elindította a rózsaszínű mán-gorlót.

Embert próbáló feladatnak néztem, de Sorin már csak ilyen volt: vitte előre a szíve, a világhoz való lelkesedés, nem ismert akadályokat, ha emberekről volt szó. Más emberekről mindenekelőtt.

Környékem sem egy turistaparadicsom, de ahol Sorin, véghetetlennek tűnő zötykölődések után, leállította a Fordot, olyan volt, mint egy apokaliptikus film évek óta kint felejtett díszlete. Azonosíthatatlan eredetű rozsdásodó vasgerendák egymásra hányva, málladozó raktárfalak jelölték az útvonalat, amely elkezdődött valahol a város utolsó házánál, s vitt minket egészen addig, mígnem a minden eresztékében nyiszogó Escort, mint egy kiszikkadt teve, meg nem állt összerázkódva.

Kiszálltunk. Óvatosan csuktam be az ajtót, nehogy egy erőteljesebb mozdulatra a rózsaszínű húsdaráló összeroskadjon darabjaira hullva. Mint a Laurel–Hardy, errefelé Stannak és Brannak mondott, filmekben. Sorint láthatólag nem hatotta meg a látvány.

– Megyek előre, kövess bátran, férfiak gyöngye – mondta trillázva, s már be is fordult egy idétlenül pont ott kezdődő, hullámlemezről alkotott kerítés mögé.

Miután én is befordultam, derengni kezdett bennem az értelem. Nem kevés ehhez hasonló tájat láttam az utóbbi időben. A lerobbant, régi ipartelepek közepén, felhasználva mindazt, amit fel lehetett használni, névtelen vállalkozások jelentek meg, mint gombok az eső áztatta rothadó avarban.

– Oda megyünk – mutatott Sorin a velünk szemben húzódó, korszerűnek látszó, előre gyártott elemekből összeállított csarnokra.

Könnyű fémlemez lépcső vitt fel az oldalbejáráshoz. Mellette egy tagbaszakadt alak cigarettázott egykedvűen.

– Nem itt, amott – mutatott a csarnok végén lévő, szélteben-hosszában üvegezett bejárat felé.

– Tilos bent a dohányzás? – kérdeztem én, mint egy régi jó barát.

– Bent minden tilos, ami nincs engedélyezve – nézett rám a főszer kifejezéstelen tekintettel. – Na, nyüzsgés, öcsi – tette még hozzá sejtelmesen.

Mentem tovább, mint akit kedvesen fogadtak. Két hosszú lépéssel utolértem Sorint, s hátulról gyengéden átölelve a fülébe súgtam: Kicsi fiú, ha valami trutymóba próbálsz berángatni, kitekerem azt a kíváncsú nyakadat. Üdvözült arccal fordult felém:

– Megtennéd, ugye, megtennéd? Mindig is tudtam én, hogy odavagy értem, csak játszod a metroszexuális macsópacsirtát. De most szedd össze magad! A főnök még nálam is érzékenyebb.

Beléptünk a tragikusan nyöszörgő forgóajtón. Ez volt a fogadószoba. Hatalmas félkör, amelynek távoli peremén egy nőalak várt reménytelenül a belépőkre. Mi lassan, küldetésünk fontosságától felcsigázva, elindultunk feléje. Közeledve, egyre erőteljesebben rajzolódtak ki vonalai a citromsárga préselt lemez háttéren, amely elválasztotta őt mindattól, aminek hátat kellett fordítania. Szép is lehetett volna, de nem volt az. Legfeljebb kíváncsú. Mondjuk, ha tizenkét évnyi cellafogság után őt láttam volna meg először. Ahogy elnézett mellettünk, elképzelhettem: erre játszik ő is. A nagy és egyetlen, megismételhetetlen alkalomra. Amikor, valami munkát keresve, benéz hozzá a hosszú rabságban két egyetemi diplomát szerzett apagyilkos.

Sorin odalibegett elébe, én óvatosan mögötte maradtam. Még a látszatát is szerettem volna elkerülni annak a feltételezésnek, hogy majdnem két egyetemi diplomával rendelkezem.

– Cicus – hajolt egészen közel Sorin a lemezborítások Pénélopéjához –, Emil vár minket. Engedd meg, hogy bemutassam neked egyik legkülönlegesebb barátomat. Ezentúl szólítsd őt Tomnak.

Tomuța Tamara rajza

Tudod, mint a kandúrt – tette még hozzá, miközben siklott tovább lágyan a mozdulatlanul bámuló amazon jobb oldalán derengő ajtó felé.

– Helló, bogaram! – mondtam én oldalvást.

Erre a szobor megmozdult.

– Li-li – ennyit mondott mindössze, majd fejét újra a bejárat felé fordította, s nézett előre tovább rendületlenül.

Közben Sorin kinyitotta a távolból észrevehetetlen, falba süllyesztett ajtót, és visszanézett rám:

– Gyere már! – mondta türelmetlenül.

Láthatóan nyugtalanság vett rajta erőt hirtelen. Előrement, beléptem utána.

Ürességével nyomasztó, összeszerelő-csarnoknak kinéző terem szélén álltam. Irodának még posztmodern jóindulattal sem lehetett nevezni. Mintha egy gigászi tojás belsejében lennénk, ahol egy óriás fagyasztott csirke készülne kikelni. Fehér volt minden, kivéve a nikkelezett hajlított rudakat, amelyek szétszabdalták a teret a világnyi tojás belsejében. Egy pódiumra léptünk, rajta asztalok, székek, mint egy gyorsétkezdében. Oldalvást bárpult görbült, követve a simán csillogó panelfalakat. Puritán pult volt, mellette áttetsző vízadagoló állt. A fehér műanyagpoharak, mintha fagylaltra vártak volna, összepréselődve vették tudomásul, hogy csak egyszerű vizet kaphatnak.

A pult mögött egy vízi tündér várt. Úgy tett, mintha mosolyogna rám:

– Wirth úr mindjárt itt lesz. Kávét, teát? – kérdezte, s az, amit mosoly helyett használt, mozdulatlanul követte kérdését.

– Ásványvizet, ha lehetséges – néztem rá bátran. Majd hozzátettem: – Egy korty whiskyvel. De csak akkor, ha emiatt nem omlik össze a bérszámfejtés.

Ekkor nézett rám először, és, végre, valóban elkezdett mosolyogni:

– Ki nem szarja le a bérszámfejtést! – mondta alig hallhatóan, miközben heves tevékenységbe kezdett.

Sorin egy pohár citromos vizet kért.

– Vigyáznom kell az alakomra – mondta kedvesen és ártatlanul.

Valahol a messzi távolban lágyan kinyílt, majd becsukódott egy ajtó, léptek közeledtek. Erőteljes, mégis pihe-puha lépések hozták felénk látogatásunk célját. Nem néztem oda, láttam, Sorin se, mindketten, majdhogynem megbabonázva, a selő sokat sejtető mozgását követtük. Egyszer csak a lépések megálltak előttünk. Fölnéztem.

Ódry Mária

COCIUBA NÉMET EDIT GYAPJÚBA SZÓTT CSENDJEI

Cociuba Német Edit csendes műfajt művel, közel 40 éve faliszőnyegeket sző. Textilművész. Szakmáját művészi fokon űzi. Bárki megbizonyosodhatott erről, ha megnézte az aradi Alfa Galériában 2020. július 20-án megnyílt kiállítását.

Színei a természetes gyapjú színei: barnák, szürkék, drappok különböző leheletfinom árnyalatai; itt-ott egy-egy okkersárga vagy kékesszürke, nagy ritkán piros vagy tompabordó, a lélek rezdüléseinek megfelelően. Mert valódi léleklenyomatok ezek a faliszőnyegek, amelyek csendben kézzel tapinthatóvá váltak Edit keze nyomán. S hogy mi az, ami széppé teszi őket? Az egyensúly a művészi koncepció szigorúsága és a térbeli játékosság szabadsága között. Egyszerűbben: Vasarely kockájából mint alapelemből kiindulva egy sor lehetőséget kínál fel, kalandozásra invitál a mértani test körül: felszabdálja újabb terek létezésének adva helyet, lehetőséget, lenyesi a kocka egyik sarkát, amiből kiderül, hogy a kívül szürke kocka belül okkersárga, megsokszorozítja, egyszóval építkezik. És mindezt olyan könnyedén, hogy az ember azt hiszi, ez a világ legtermészetesebb dolga.

A természet a többi kiállított munkán is viszsza-köszön mint inspirációs forrás, felvillantva Cociuba Német Edit lírai énjét is. Szélben hajlongó fák ágainak lehulló, fehér levélkavalkádja, vagy a hajnal előtti harmatban hullámozó növények ágai. Az erdő, a fa visszatérő motívumok mint az időtálló csend megtestesítői. Egy-egy fa kérgének felfelé igyekvő, függőleges vágatai – szőnyegbe komponálva – időtlenségbe invitálják a szemlélőt. Nem csoda, hiszen a Temesvári Nyugati Egyetem rajz szakának elvégzése után Edit és férje, Gabriel mesés szép vidékre, Máramaroszigetre kerültek. 40 év tanítás után hazatértek az Arad megyei Vingára. Itt él és alkot Cociuba Német Edit és férje. Fiuk, Teo „szintén zenész” – ő a belső építészet terén kamatoztatja tehetségét, valamint reklámgrafikus. A kiállítás plakátja is az ő munkája.

Cociuba Német Edit a Romániai Képzőművészeti Szövetség aradi fiókjának tagja. Kiállításának címe: *A harmadik dimenzió nosztalgiája*. Véleményem szerint létezik egy negyedik dimenzió is: a kitartó tehetség, szorgalmas munka és maga a csend. Fogadják szeretettel!

VÁDIRAT – 1970

Fegyelmi bizottságunk mai ülésén hosszas, tárgyalagos vita után a következő határozatot hozta:

„B. A., nyugdíjas tanítót kirívó viselkedéséért egyértelműen elítéljük. Különösképpen feltűnő öltözködése keltett hatalmas felháborodást. B. A. minden három hónapban kopaszra borotváltatja fejét, annak ellenére, hogy még meglehetősen sűrű a hajzata. Ezenfelül orra alatt fehér, pödrött bajusz ékeskedik, mely egyenesen undorító. Fitytyet hányva a közízlésre, bokáig érő, zöld lódenkabátot hord télen-nyáron, nyakában csokornyakendő díszeleg, és kamáslit visel.

Fontosnak tartjuk még megjegyezni, hogy B. A. sokszor órákig ül egy csésze kávé mellett a Margaréta nevű, kétes hírű presszóban. Közben teljesen beleéli magát ötven évvel ezelőtti, ijesztően rossz slágerek hallgatásába. Ezeket gyakran szígyenérzet nélkül dúdolja magában, megfertőzve a zsenge ifjakat, akik vakon követik lépteit.

B. A.-t erkölcstelen, közveszélyes magatartása miatt kitagadjuk közösségünkől.”

LÓCITROMKERESÉS

Figyelte a kicsi, szürke verebet, amely apró ugrásokkal jut el a közepes nagyságú város központi teréről az állatpiacra. Lócitromot keres. Abban mindig talál finom zabszemeket.

Jól emlékezett gyerekkorára, amikor a város kocsiútjain lépten-nyomon heverték az odapotytyantott, sárgásbarna, gömbölyű, olykor friss, gőzölgő, máskor már kiszáradt konflislóürülékek. Nagy szeretettel gondolt vissza a régmúlt időkre, amikor még bőrtalpú, rendelésre készült cipőben ment át az úton. Emelt fővel. Nézett jobbra, nézett balra. Tudta, hogy bármerre fordítja tekintetét, megpillant egy ismerőst, aki kalapot emelve vagy csak egyszerűen biccentve tisztelettel köszönti.

– Jó napot kívánok, igazgató úr! Hogy van még? Hogy telnek nyugdíjas évei? Még mindig szereti a focit? És a finom házi bort? – kérdi Júlia, az ötvenes éveit taposó, még mindig csinos hölgy, egykori alkalmazottja a nagykereskedelmi vállalatnak. Több, az átlagosnál csinosabb lány dolgozott az irodában; személyesen választotta ki őket. Nem titok, a válogatáson számított a számok tudományában való jártasság, de sokkal fontosabb volt a fizikai megjelenés. Imádta a szőrös lábú nőket...

– Nem nagyon emlékszem magára. Sokat változhatott az évek során.

– Julisnak hívták akkoriban. Egy voltam a sok közül.

– Valami rémlik... Egyik napról a másikra ott hagyta a vállalatot. Ma sem értem, miért.

Eszébe jut, mennyi időt kellett bent töltenie. Volt helyettese, kettő is, de senkiben sem bízott meg igazán. Pedig rendesek voltak. A lányok a könyvelőségről – úgy tűnt – tisztelik, de sokszor összesúgtak a háta mögött. A szemébe nem mertek belenézni. Mintha mindegyiküknek lenne valami titkolnivalója. De lehet, hogy közös titkai voltak a főnökkel. Az a rengeteg túlóra, a sok elérhetetlennek tűnő határidő, a minisztérium fenyegetései... Csoda, hogy nem jutott ideje eleget foglalkozni a családdal? Hihetetlen erővel ragaszkodott székhéhez, el sem tudta volna képzelni, hogy elveszítsé hatalmát, hogy ne feljebb, hanem esetleg hátrafelé lépjen.

– Mi történt magával annyi év alatt? Miért nem futottunk össze? Nem olyan nagy ez a város...

– Engem lecseréltek az úgynevezett forradalom után. Egyszerű közigazdászként tengődtem a vállalatnál, nyugdíjazásomig. De még megvagyok. Látja, haj is van még a fejemen. És rengetegen emlékeznek rám. Sokan tartoznak nekem köszönettel. Sok mindent el tudtam intézni. Kapcsolataim révén... Leállok, ha unja. Látom, hogy a közelgő autók felé mered a tekintete. Vár valakit?

– Elnézést! Találkoznom kell a fiammal. Piros Skodával jön értem. Szokás szerint együtt megyünk bevásárolni.

Néhány pillanat múlva megáll a közelben a piros Skoda. Megjött. A volánnál barna, mosolygós fiatalember. Üdvözlő anyját, biccent az egykori igazgató felé. Úgy, mint bármely idegennek, aki vel leállt néhány szót váltani anyja.

Földbe gyökerezik a lába. Nem tud mozdulni. A barna, mosolygós fiatalember mintha hasonmás lenne fiatalkori önmagának. Ajka remegése azt mutatja, hogy mondani, kérdezni szeretne valamit. Egy hang sem jön ki a torkán. Ideje sem

lenne kérdéseket feltenni. A piros Skoda otthagyja a járda szélén. Csak a kicsi, szürke verebek maradnak vele.

Elővesz kopott bőrtáskájából egy parittyát, amelyet hosszú évek óta magánál hord. Önvédelemből. Betölti cseresznyemagokkal. Céloz. A kicsi, szürke verebek szétröppennek. Egyiket sem éri találat.

Ha az úton meglátna most egy lócitromot, biztosan belerúgna.

M e m o á r

Koreck Aladár

FOGOLYMENET BUDAPESTRŐL (II.)

HÁROM ARADI FIATAL TÖRTÉNETE

Leírom egy unokatestvérem fogolykálváriáját, aki nem Magyarországon, hanem Ausztriában esett orosz fogságba.

18 éves fejfel – mint annyian – jelentkezett a Waffen-SS-be. Az utolsó csatározásokban súlyosan megsebesült, és orosz fogságba esett. Felrakták egy marhavagonokból álló vonatra, és Csehszlovákián keresztül elindították Oroszország felé.

A szerelvény sokat álldogált az állomásokon, és sokszor napokig nem kaptak enni. De történetek borzalmasabb dolgok is. Tudjuk, mi történt a német megszállás után ebben az országban, de ez meg sem közelítette a lengyelországi német amokfutást.

Amíg a vonat lassan végigdöcögött, majdnem minden megállásnál bosszúszomjas, magukból kivetkőzött, főleg nőkből álló kommandók gumibotokkal és korbácsokkal felfegyverkezve agyba-főbe verték a sebesült, magatehetetlen német foglyokat. Sokan belehaltak, és ki lettek dobva a vagonokból. Csak a Magyarországra érkezés mentette meg az unokabátyámat. Az átszállítás során a lakosság soraiból többen, kockáztatva a megtorlást, élelmet és kötszert juttattak a sebesülteknek.

Mire a halálvonat befutott az aradi állomásra, a foglyok több mint fele belehalt az orvosi ellátás hiányába, de a csehek kegyetlenkedéseibe is. Itt bejelentették az örök, hogy többet állnak, és or-

vosok meg szanitécek is jönni fognak. Megengedték, hogy az aradi vöröskeresztesek meleg teát és némi élelmet vigyenek a sebesülteknek.

Péter, aki szinte már haldoklott, de helyén volt az esze – nem hiába lett később ügyvéd –, üzenetet küldött, de nem a szüleinek, hanem a sógorának, aki őrnagyként szolgált az aradi várban.

Az őrnagy a parancsnok autójával rögtön az állomásra hajtatott. Megtalálta a módját, hogy lekenyerezzen egy besszarábiai őrt, így lehozta Pétert a vonatról, és román katonaruhába öltöztetve befektette a katonakórházba. Ezzel megmentette az életét.

Ez csak egy a huszadik század általában tragikus, de néha szerencsés igaz történeteinek.

Egy ilyen, szerencsésen végződő történet során két bánati fiatal menekült meg a pusztulástól. Egyikük harmad-unokatestvérem volt, a család Kujedra elszármazott egyik ágából, aki, annak ellenére, hogy ez az ág is elmagyarosodott, a féktelen „Gőbelszi übermensch” propaganda hatására, szülői tiltás ellenére belépett az SS-be. Mivel kinézésre is igazi árja típust képviselt 185 centi magassággal, germán szőke hajjal és kék szemekkel, az elit, halálfejes fekete egyenruhás alakulatokba osztották be, és kiképzésre Prágába vezényelték egy újaradi „echte” sváb fiúval együtt.

Szerencséjükre a két fiatal kapcsolatba került néhány frontokat megjárt, rokkant Wehrmacht-katonával, akik aztán alaposan kiábrándították

őket a náci hazugságokból. A két fiú elhatározta, hogy ha törik ha szakad, ők nem fogják vásárra vinni a bőrüket Hitlerért, és hazaszöknek.

Kihasználva a frontra küldés előtt kapott háromnapos eltávozási engedélyt, felszálltak a Budapestre induló első vonatra, és a meghamisított szabadságos papírok segítségével átjutottak az akkori Cseh–Morva Protektorátus határán, és mivel Magyarország német megszállás alatt volt, akadály nélkül átszálltak egy Budapest–Arad gyorsvonatra. Közben lejártak a papírjaik. Akkor ijedtek meg igazán, amikor Lökösházán egy magyar kakastollas különítmény szállta meg a vonatot. Mindenkit leszállítva tüzetes igazoltatás következett. Ez pedig a lebukást jelentette volna. Sokat hallottak a kakastollas csendőrök kérlelhetetlen szigoráról és alaposságáról.

Péter bízva a halálfejes, fekete SS-egyenruhában és impozáns árja külsejében, meg abban, hogy az elit egységekről köztudott a mérhetetlen gőgjük és sértően erőszakos viselkedésük, kétségbeesett lépésre szánta el magát. Amint kinyílt a fülke ajtaja, és megjelent az első kakastollas feje, dühtől eltorzult arccal, fenyegetően kihúzta magát, és el-

lentmondást nem tűrő hangon ráivallt a látványtól hátrahőkölő csendőrré: „Heraus!” A meglepett katona rémülten húzta be maga után a fülke ajtaját, és társaival együtt elkotródott.

Bebizonyosodott, hogy ezek a hírhedt és rendíthetetlen szigort mutató, az emberek megfélemlítésére beidomított nagylegények csak a kiszolgáltatottakkal és elnyomottakkal barbárkodtak és erőszakoskodtak. Amikor szembekerültek olyannal, akiről azt hitték, hogy még náluknál is eltökéltebb, fékezhetetlenebb és könyörtelenebb, rögtön mentették az irhájukat. Kürtösön a román határőrök meg sem merték szólítani a két halálfejes SS-katonát, és végre Aradon nyugodtan leszállhattak.

Igaza lett a közmondásnak: *Aki mer, az nyer*. Az akkori zavaros időkben nem volt nehéz lefizetni a megfelelő beosztású tiszteket, és így már másnap román katonakönyv lapult a zsebükben. Megmenekültek.

Az unokabátyám orvos, az újaradi fiú pedig mérnök lett. Mindketten megélték a 80 évet.

(Részlet a Szegeden kiadott *Fuimus* című kötetből)

Matekovits Mihály

EMLÉKEIMBŐL

VIRTUÁLIS SÉTA AZ ARADI VESZTŐHELYEN

2020 tavasza minden eddigi hagyománytól eltérő volt. Közel két és fél hónapos „bezártságban” ki-ki tette, amit tudott. A diákok közben megtanultak online tanórákra figyelni, a pedagógusok elsajátították a számítógépes tanítást, a szülők egyre idegesebbek lettek, mert már a kétgyermekes családban is kevés volt az egy laptop. Ahol minden családtag az otthoni bezártságban élt, ebben a periódusban rájöttek a szülők, hogy a családi élet milyen fontos, heteken át a napi 24 óra együttlét egészen szokatlan programokat gerjesztett.

Nemcsak jómagam, hanem sok ismerősöm is arról számolt be, hogy (végre) akadt ideje könyveit, régi iratait és az ide-oda dobált újságokat rendezni, a felesleges papírokat eldobás céljából zsákolni, s az üveg mögötti könyveket is leporolni.

Így fogtam hozzá én is a közel három évtizede összegyűlt újságok, folyóiratok és (saját, illetve

felmenőimtől maradt) személyes okmányok válogatásához, de majd mindegyiket megnéztem, átolvastam. Emlékek százai, események, sikerek és kudarcok elevenedtek meg, ezekből szeretnék megosztani néhányat.

Idézet a *Jelen* 1995. október 6-ai számának első oldaláról, szabadon: Az aradi EMKE (elnök Matekovitsné Korodi Mária) idei legjelentősebb megvalósítása az a sikeres (Illyés Közalapítványi) pályázat, amelynek révén a veszthelyi emlékmű környékét megújították. Sikerült a rozoga állapotban levő lépcsőket és a talapzatot nemcsak felújítani, hanem márványmozaikkal beborítani, a terméskőalapzatot pedig teljesen új kőágyba helyezték, a köveket cementtel összekötve és rögzítve, hogy ne keltse állandóan a rendezetlenség benyomását. Ezután szó szerinti idézet: *külön köszönet a sok önkéntes segítségért, név szerint Lengyel Fischer László magánvállalkozónak, Palásty Attila kertésznek,*

Gombos Gyula kőművesnek, az ARKIT Kft.-nek és ennek vezetőjének, Kallós Csaba mérnöknek. A rendbehozatal után az emlékmű környékének takarításán sokat fáradoztak szabadidejükben az Aradi 1-es Iskola VIII. D és E osztályainak fiú tanulói.

Én szubjektív módon itt kiemelem a Csiszter Kálmán (RMDSZ-elnök) által javasolt Gombos Gyula (bácsi) munkáját, aki egy hónapig minden nap reggeltől estig egyedül dolgozott, szerszámaikat egy közelben lakó ismerősénél hagyta. Azt is érdemes megjegyezni, hogy abban az időben (25 évvel ezelőtt) az Illyés Közalapítvány kézzel írott kifizetési elismervényt is elfogadott, amit az RMDSZ és az EMKE elnökök aláírásukkal hitelesítettek.

Ha már a veszthelyi emlékműről írtam, megemlítenék még egy érdekességet: egy könyvecske került a kezembe, amely 1973-ban jelent meg a Bukaresti Politikai Könyvkiadónál *Az aradi tizenhárom vértanú* címmel. A szerző, Pintér Lajos¹ (1910–2005) aradi születésű újságíró kis formátumú, 105 oldalas könyvét nekem dedikálta egy évvel a megjelenés után, amikor a 125 éves évforduló ünnepségei után nálunk pihent meg. Ebből a könyvből azért is érdemes idézni, mert a szerző személyesen vett részt a századik évforduló ünnepségein 1949. október 6-án. Ezt a nagyszabású megemlékezést az aradi várban állomásozó szovjet katonai parancsnokság rendelte el, hogy hangsúlyozzák (1949-et írunk!), miszerint a gyalázatos cári hadsereg leverte a magyar és a román szabadságharcot, de bezzeg a szovjet hadsereg felszabadította és elhozta a szabadságot mindkét népnek. A beszédek közben a kivézenyelt munkásság kiabálva éltette Sztálint, a nagy Szovjetuniót és a megbonthatatlan, örök román–magyar barátságot. Magyarország részéről Nógrádi Sándor tábornok, Románia részéről Iosif Ranghet, a Román Kommunista Párt vezetőiségi tagja beszélt. A romániai magyarság nevében Kacsó Sándor író (1901–1984), a Magyar Népi Szövetség elnöke tartott ünnepi beszédet.²

Itt érdemes ismét személyes emléket hozzáfűzni, nem az eseményhez, hanem Iosif Ranghet (1904–1952) személyével kapcsolatban. 1970-ben (akkor az Arad megyei Fazekasvarsándon tanítottam matematikát) levelet kaptam Glück Jenő³ (1927–2004) aradi történésztől, hogy tudomása szerint Ranghet Fazekasvarsándon született, és keresném meg a községi tanács anyakönyvében az erről szóló bejegyzést. Meg is találtam, de a név így íródott: Rangecz József, anyja Kiss Mária, apja Rangecz József, nemzetisége magyar, vallása evangélikus. Erről se Glück, se Pintér Lajos nem tesz említést (legalábbis az én olvasatomban). Az RKP történetében azt írják, hogy Ranghet 1930-ban lépett be a Román Kommunista Pártba, és legnagyobb „tette” az 1934-es Gyímes-völgyi parasztlázadás megszervezése. Halála után – még sokan emlékezhetnek Aradon – az aradi szerszámgépgyár felvette a nevét, évtizedekig több ezer munkás dolgozott az aradi Ranghetben.

Érdekes megjegyezni (nem anekdota, igaz történet), hogy az ország 1968-as megyésítésekor a tervezetben Fazekasvarsándot a közeli Szentanna községhez csatolták mint falut. A helység párttitkára Bukarestbe utazott, ahol Rangecz leánya pártaktivista volt, s aki (a titkár elmondása szerint) pár perc alatt elintézte, hogy a végleges változatban Fazekasvarsánd önálló község lett.

Pintér Lajos könyvében nem tesz említést a fentebb leírt szovjet háttérrel vagy a „nagy barát” éltetéséről, ezeket nekem mesélte el 1974-ben. Amikor a könyvecske megjelent, Románia már nem volt senkivel „örök barát”. Mindössze annyit ír, hogy a centenáriumi rendezvényen elhangzott a román, a magyar és a szovjet himnusz.

A 125. és 150. október 6-ai évforduló emlék-ünnepségéről egy másik alkalommal írok, immár személyes háttér tapasztalatokat, hiszen mindkét alkalommal ott voltam a Veszthelyen.

Megjegyzések:

¹Pintér Lajos 2 évet járt az Aradi Római Katolikus Főgimnáziumba, közben zenei képzésre járt az aradi Mittermüller zeneiskolába, majd Budapesten érettségizett 1928-ban. Utána 20 évig volt aradi újságíró.

²Érdemes megemlíteni, hogy az 1949. október 6-ai aradi megemlékezésen a román küldöttség tagja volt Valter Roman vezérezredes, akit 1956 novembere után Nagy Imre, ennek családja és munkatársai snagovi őrzésével bíztak meg. Fia, Petre Roman 1989 decembere és 1991 között Románia miniszterelnöke.

³Glück Jenő 1946-ban érettségizett az Aradi Római Katolikus Főgimnáziumban, a mai Csiky Gergely Főgimnázium jogelődjében.

ACÉLFÉNYŰ AUGUSZTUS

Acélfényű augusztusi nap volt. A nap magasan delelt, minden nyugodtnak látszott.

A Holt-Maros partján ugráltam, élveztem a nyarat. Talán elsős lehettem, lehet, hogy 1960-at írtak. Olyan hétköznapi volt, hogy valamiért apám is otthon volt, de az is lehet, hogy egyszerűen csak vasárnap... már nem emlékszem pontosan. De ennek a délutánnak az eseményeire egész életemben emlékezni fogok.

Kevésszer láttam apámat sírni, talán kétszer életemben... és ez volt az egyik alkalom.

A Maros túloldalán, a várban politikai foglyokat őriztek, néha láttuk őket... lesóványodott, elkínzott emberek voltak, de többnyire csak éreztük jelenlétüket. Azt nem állítom, hogy bűnösök voltak, csak rossz időben születtek, fordult a politikai kocka, és mert a vesztesek oldalán álltak, bűnösnek találtattak.

Boldogan ugráltam a víz partján, amikor jelzőrakéták repültek az égre, apám kirohant, felkapott, mint egy zsákot, a hóna alá csapott, berohant velem a házba, bezárta a kaput.

Nagy ordibálás hallatszott, lábdobogás, kutyaugatás, rabok, örök, kutyák szaladtak a házunk előtti dombon.

Apámék felmentek a dombra, de jött egy motorbiciklis fegyveres katona, aki bezavarta őket. Akkor már lehetett érezni a páni félelmet a levegőben.

Később derült ki, és még ennél is sokkal később, felnőtt koromban értettem meg, hogy mi is történt ezen a délutánon: a politikaiak közül tízen kitörtek, átúszták a Marost, és futottak a szélrózsa minden irányába, volt, aki a város felé, volt, aki a nádas felé, volt, aki Mikelaka felé, volt, aki a glogováci erdőnek. Állítólag az ómikelakai románok között volt, aki befogadta és bújtatta őket. Sokkal később már itt, Amerikában olvastam egy azóta megszűnt román újságban, hogy volt, aki elérte a Nyugati-Kárpátokban még ekkor is létező ellenállókat.

A Holt-Maroson túl laktak Bula bácsiék. A fiuk, Sándor, Groza Péter kormányának egészségügyi minisztere volt. Akárcsak nálunk, nekik is élő kerítésük volt, néhol jó tövises. Valaki, akit már majdnem utolértek, behúzódtott ebbe a krisztustövises kerítésbe, a kutyák sem mentek utána.

Látni nem láttam semmit, bár akkor már fenn voltunk a padláson, csak hallottam. A kiskatona üvöltött. Olyan volt, mint a kor rádiójátékai.

– Gyere ki, te gazember!

Mire egy érces, komoly férfihang felelt olyan nyugodtan, mintha csak a diófák alatt sakkoztak volna:

– Én nem vagyok gazember, én a román királyi gárda tisztje vagyok.

A kiskatona újra üvöltött, a kutyák vinnyogtak.

– Gyere ki, te senkiházi!

Mire a férfihang immár teljes méltósággal felelt:

– Nem vagyok senkiházi, én a román királyi gárda tisztje vagyok!

Így folyt a párbeszéd egy darabig. A katona válogatott sértéseket vágott a szökött rab fejéhez, míg az teljes méltósággal és nyugalommal ismételte mindig ugyanazt:

– Én a román királyi gárda tisztje vagyok.

Végül a kiskatona erősítést kapott, akkor még felszólították egyszer a menekülőt, lépjen ki a tüskés bokorból, majd egy géppisztolysorozat hallatszott.

A kutyák vadul szűkültek...

A szüleim sírtak, átkarolták egymást és engem, és tehetetlenül sírtak... Apám azt suttogetta, hogy nem segíthetett. Anyám nyugtatta: Bandikám, mindnyájunkat kinyírtak volna, gondolj a gyerekekre.

Akkor még nem tudtam, de éreztem, hogy az az ember nem volt sem gazember, sem szélhámos, sem senkiházi... igaz, bátor katona volt.

A kerítést fekete nejlonnal letakarták, éjjel-nappal őrizték, majd 2-3 nap után kivágták a fákat, a bokrokat, s eltüntették a holttestet.

Utána sokáig az a szóbeszéd járta, hogy az ómikelakai románok kommunizmusellenesek voltak, s állítólag 3 ember, aki azt az irányt választotta, megmenekült, mert bújtatták, támogatták őket. Talán el is jutottak a Nyugati-Kárpátokban működő fegyveres ellenállókig, sőt onnan még Nyugatra is.

Aztán már erről is itt olvastam, hogy még a 60-as években is tartották magukat a Kárpátokban a királyi gárda tisztjei, jól képzett, edzett katonák. Ők is várták a csodát, várták a segítséget, az amerikaiakat... akkor még meg sem fordult a fejünkben, hogy a Nyugat eladott bennünket, mint egykor vásáron a rabszolgákat!

Ujj János

KULTÚRA AZ 1948-AS KOMMUNISTA HATALOMÁTVÉTEL UTÁN

BEVEZETŐ EGY KÉSZÜLŐ TANULMÁNYHOZ

Közép- és Kelet-Európát 1945-ben elfoglaló Vörös Hadsereg támogatásával az érintett országok politikai életébe hirtelen bekerült (bekényszerített?) kommunista pártok megkezdték a bolsevik doktrína ráerőszakolását a társadalomra. Erről a doktrínáról állította Nicolae Manolescu (sz. 1939) jeles román irodalomkritikus és -történész, hogy az emberi történelem eddigi legdogmatikusabb rendszere, amely az egykori katolikus és a jelenlegi iszlám fundamentalizmust is messze túlszárnyalja. Ennek szolgálatába állították a cenzúrát, amely rövid idő alatt valóságos „iparágga” fejlődött. Az ún. szocialista rendszerben évtizedeken keresztül semmi sem jelenhetett meg nyomtatásban, nem hangozhatott el a médiában, nyilvánosan, amíg a kommunista párt illetékese, a cenzor nem hagyta azt jóvá. (*Nițu*, p. 472.) Mindenekelőtt a művelődésben indítottak offenzívát a polgári kultúra minden megnyilvánulása ellen, azt gyökeresen ki akarták irtani.

Az 1945-ben megalakult Nemzeti Demokratikus Arcvonal (FND) művelődési bizottsága minden nyilvános kulturális tevékenységet az ellenőrzése alá vont. A gyárakban, üzemekben megalakult pártszervezetekben és szakszervezetekben létrehozták a művelődési bizottságot, amely ellenőrizte a munkásklubokban, a gyári lapok és faliújságok szerkesztőségében, a színjátszó csoportokban, valamint az irodalmi körökben folyó tevékenységet. Hasonlóan a falvakon is. Az Arad megyei helyzetről készített pártdokumentum szerint 1947-ben 140 kulturális intézményben 370-nél több fizetett kommunista kultúraaktivista fejtett ki tevékenységet. (*Aradul*, p. 749–750.)

Az ország nyugati régiói különösen nagy nyomás alatt voltak, hiszen itt évtizedeken keresztül jobban érződött az európai befolyás, ezek polgárai sokkal fogékonyabbak voltak a liberális ideológiai áramlatokra, mint a Kárpátokon túli, ókirálysági rész. Ebben közrejátszott az is, hogy az itteni

nemzetiségek (magyarok, sváb-németek, izraeliták) jelentős számú közösséget alkottak, ők a korlátozott lehetőségek között is ápolták a személyes kapcsolataikat az anyaországbeli rokonokkal, barátokkal, ismerősökkel.

A kommunista hatóságok minden olyan kulturális megnyilvánulással szemben felléptek, vagy legalábbis bizalmatlanok voltak iránta, amely szerves része volt a polgári kultúrának. Így (például) a szimfonikus zenével vagy a színházzal szemben is. Aradon 1945-ben a Kultúrpalotát „Népi Athéneumra”, a színházat „Népszínházra” keresztelték át. Az addig működő kamaraegyütteseket betiltották, mint a népi kultúrára veszélyes kispolgári megnyilvánulásokat. Az aradi értelmiség egy része a kivándorlást választotta, egy másik része pedig visszavonult a nyilvános szerepléstől, eltekintett a közléstől a sajtóban. Vidéken minden településen kultúrotthonokat hoztak létre, ahol kötelező volt a szovjet és hazai szocialista megvalósítások állandó dicsőítése, a pedagógusoknak a népi együttesek, agitációs (csasz-tuska) brigádok, színjátszó csoportok betanítása. (*Aradul*, p. 748–749.)

Az 1965-ig terjedő időszakot a szovjet sztálinista kulturális diktatúra jellemezte, amely a szocialista kultúra egységes nemzetközi jellegét hangsúlyozta. (Az *Internacionálé* eléneklése minden tömegrendezvényen, pártmegmozduláson kötelező volt.) Abban az időszakban mindent szovjet mintára terveztek, illetve hajtottak végre minden tevékenységi területen. A kultúra vezérirányítóit (párttitkárok, egyetemek vezetői, újságok és rádióadások főszerkesztői, filmproducerek) kezdetben a Szovjetunióban, a Zsdánov nevével fémjelzett intézményben képezték ki. Annak mintájára hozták létre Bukarestben a Ștefan Gheorghiu nevet viselő ideológiai főiskolát, amelynek elvégzése a kultúrában, propagandában dolgozók számára kötelező volt. Ebbe az ideológiai főiskolába

érettségi bizonyítvány nélkül is felvették a jó származásúnak minősített hallgatókat, s a végzősök egyetemi oklevelet nyertek.

Abban az időszakban nemcsak a politikai pártokat tiltották be, hanem minden civil szervezetet is. Csak a párt által patronált, ellenőrzött intézmények működését engedélyezték. Így szűnt meg a Magyar Népi Szövetség, bár az a Kommunista Párt szövetségesének számított, vele koalícióban nyerték meg (durva csalásokkal!) az 1946-os választásokat. Így tiltották be Aradon a korábban a magyar kultúra ápolásában gyümölcsöző tevékenységet folytató Kölcsey Egyesületet, de ugyanígy szüntették meg az Aradi Népszínház magyar tagozatát. És 1949-ben megszűnt az aradi magyar könyvkiadás is, könyvet csak az állami könyvkiadók nyomtathattak, miután megkapták a kommunista cenzor jóváhagyását. A proletkult irányzat minden művelődési tevékenységre rányomta a bélyegét.

Miután Románia és a Szovjetunió viszonya 1964 után elhidegült, a román kommunista vezetők az 1964. áprilisi nyilatkozatukkal (a Kínai Kommunista Párt erkölcsi támogatásával) „meghúzogatták” a nagy testvér bajszát, egy rövid enyhülési időszak kezdődött a román kultúrpolitikában. Ebben a légkörben néhány év alatt újjászervezték a könyvkiadást, nemzetiségi tanácsok jöttek létre, megváltozott a színházak repertoárpolitikája, változatosabbá lettek a tévéműsorok. Ekkor alakult meg a bukaresti tévében a magyar szerkesztőség, s indult be a heti rendszeres magyar nyelvű adás is.

Ez az időszak csak 1972-ig tartott, amikor elhangzottak Nicolae Ceaușescu pártfőtitkár és akkor már államelnök hírhedt ideológiai Tézisei. (Nițu, p. 473.) Az akkor kezdődött „kis kultúrforradalmat” a kommunista párt „a szabad véleménynyilvánítás és a kisebbség jogainak korlátozására vezette be.” (Roth, p. 159.) Ettől kezdődik a személyi kultusz korszaka, amely vetekedett Sztálin személyi kultuszával. Minden közintézményben kötelező volt kifüggeszteni arcképét. Minden társadalmi, kulturális megnyilvánulás a pártfőtitkár dicsőítésével kezdődött. A médiában a legelső hír vele foglalkozott, beszédeit, valamint a munkalátogatásairól készült beszámolókat teljes egészében közölték a lapok. Végül a napi kétórásra zsugorított tévéadás nagyobbik része csak vele foglalkozott, a kiadványok, tankönyvek első oldalán az ő képe díszelgett. A reklámplakátok, a jelmondatok csak az ő dicsőségét zengték.

Az időszakot a romániai kultúra jelentős hanyatlása jellemezte. A behódolni nem hajlandó legjelentősebb alkotókat többször eltiltották a közléstől, műsorkészítéstől (a magyar írók közül Sütő Andrást, Beke Györgyöt, Csép Sándort is). A filmiparban csak a párt által jóváhagyott forgatókönyv alapján készülhetett alkotás, a színházi (még a bábszínháziakat is) produkciókat a bemutató előtti „vizionáláson” (megtekintésen) hagyták jóvá, vagy tiltották le, amíg a produkcióban az ideológiai vonatkozású észrevételeket ki nem javították. (Két aradi példa: a Periszkop Népszínház műsoráról egyetlen előadás után levetették Kányádi Sándor *Kétszemélyes tragédia* című, *Akkordok cselesztára* címmel bemutatott darabját. Hasonló sorsra jutott a Muncipiumi Művelődési Ház Marin Sorescu *Paracliserul /A sekrestyés/* című román darabja is.)

A pártfőtitkár Mangálián meghirdetett programja hasonló volt a sztálini vagy maoi ideológiához, az „új típusú” szocialista ember kinevelését célozta. (A népi humor ezt a típust nevezte „mangaloidnak”).

Ez az időszak a nacional-kommunizmus korszaka, amikor a romániai nemzetiségi kérdés állandóan hangoztatott példaértékű megoldása mellett minden intézkedés a nemzetiségek beolvasztására, identitástudatuk megtörésére irányult. A hatalom gyakorlói nemzetiségek képviselőit csak a mindenre rábólintók, teljesen behódolók közül választottak ki. Kevesen voltak az evvel a politikával nyíltan szembeszegülők, mint Király Károly, Doina Cornea, Mircea Dinescu, Sütő András vagy 1989-ben Tőkés László.

Forrás:

Aradul permanentă în istoria patriei /Arad. Állandóság a haza történelmében/, Arad, 1978.

Nițu, Adrian (coordonator): *Arad. Economie și societate 1945–1989 /Arad. Gazdaság és társadalom 1945–1989/,* Cluj Napoca, 2015.

Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 2, 3, 4, 5/2, Bukarest, Kolozsvár (1991-től 2010-ig)

Roth, Harald: *Kis Erdély-történet* (Fordította Hajdú Farkas-Zoltán), Csíkszereda, 2009.

Rogoz Marianna

„KORONÁS” NYÁR, VÍRUSOS VAKÁCIÓ

Csengőszó és ballagási dalok hallatszottak az utolsó, online osztályfőnöki órákon. Kicsengettek. Most már a vizsgákon is túl vagyunk. A középiskolai és az egyetemi beiratkozások is már lassan lezárulnak.

Itt a nyár. Egy furcsa, „távolságtartó”, Covid-védekezős, osztálykirándulás-mentes, táborozás nélküli vakáció. Lassan már a családok sem mernek nekiindulni a nyaralásnak, még idehaza sem. Külföldre menni pedig még kevésbé bátorognak. Kikapcsolódás, pihenés itthon történik majd nagyon sok diáknál. Egyes családok a télen befizetett üdülésük árát elveszítették, mert lemondták a veszélyesnek tűnő nyaralást. Mások nem is mernek belegondolni, hogy elinduljanak valamerre, mivel sehol sem biztonságos. Természetesen akadnak merészebbek is, akik mégis nekibátorodnak, és tenger- vagy tóparton pihennek, esetleg hegyek-völgyek között túráznak, sátoroznak. Ez helyénvaló is lenne, hiszen mindenkinek szüksége van, úgy kicsinek, mint nagynak, egy ledolgozott év után üdülésre, lazulásra, az akkumulátorok feltöltésére. Csak idén óriási a veszély. Sajnos a vírus akárhol létezhet, és bárki fertőzötté válhat.

Közben pedig készülődünk, habár nem tudjuk, mi is fog következni, mi vár majd ránk az új tanévben.

Képzéseken, tanfolyamokon veszünk részt, fejlesztjük távoktatási képességeinket. Tanítási, számonkérési, ellenőrzési variánsokat dolgozunk ki az esetleges online oktatáshoz. Lehet, hogy szükségünk lesz rá.

Közben pedig reménykedünk. Abban bízunk, hogy a jövő tanév mégis a megszokott módon fog lezajlani, hogy a betűvetést tanulni kezdő csemetéknek lesz, aki az iskolában megfogja a kezüket, hogy megtanítsa őket az írószer irányítására. A

normalitás helyreálltával várjuk, hogy a koronavírusos periódusban, a szigorítások miatt elmaradt pályázatok megvalósuljanak. Így talán sikerül eljutnunk a március végére betervezett kassai látogatásra, Szlovákiába. Negyven csikys diáknak és négy pedagógusnak kellene részt vennie a tanulmányi kiránduláson. Elméletileg volna rá lehetőség, mivel a lefutási időt meghosszabbították 2020 októberéig. A gondot a vírus jelenti, mivel egyelőre napról napra nő hazánkban a fertőzöttek száma, nem tudni, mire lesz lehetőségünk ősszel. Sajnos semmi sem biztos még. Nem lehet előre tervezni.

Hibrid oktatást feltételez a minisztérium az új, 2020–2021-es tanévre, de ez sem 100%-osan biztos. Szeptemberig ki fog derülni. Viszont az is a megbetegedések számától függ. Talán ha sikerülne megállítani a vírus terjedését, ha a pozitívak száma csökkenne, reménykedhetnénk a régi tanítási-tanulási rend visszaállításában.

Addig viszont... marad a sűrű kézmosás, a maszk viselése és a távolságtartás.

Kett Groza János
grafikája

Tácsi Erika

„CSELEKEDTÜK AZT, AMI LEHETSÉGES VOLT” (2.)

(BETHLEN JÁNOS*)

A Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága 1898-as áprilisi közgyűlésén 13 alapító tag, 39 rendes tag és 59 egyesület részvételével létrejön a tanítóegyletek és tantestületek Szövetsége. Eszméjének terjesztője az Arad vidéki Tanítóegylet. Beválasztották a bizottságba Simay Istvánt, aki 28 évvel korábban sürgette a szövetség létrehozását *Az iskola én vagyok* című beszédében. Lakits Vendel elnök fogalmazta meg a célkitűzést: *a népnevelés ügyének szolgálata, hazafias szellem terjesztése, a tanítók önképzése, elméleti-gyakorlati ismeretek gyarapítása. [...] Meg kell mutatnunk, erős és tekintélyes tantestület vagyunk, melyet kérelmével minduntalan elutasítani nem lehet, nem szabad [...] megillet bennünket, hogy nemzetnevelő munkánkért tisztességes helyet foglaljunk el az emberiség nagy társadalmában.*

Aradon az állami tanítóképző intézet 1898. október 25-én ünnepli fennállásának 25. évfordulóját. 351 oklevelet adott ki, a végzetek túlnyomó része elemi népiskolában tanít, a tanítói pályát csak kevesen hagyták el [...] Büszkén állíthatja az intézet, missziót teljesített [...] a délvidéki tanítósnak java nagyrészt innen vitte ki magával az életbe a tudás mellett azt az önzetlen lelkesedést és hazafiságot, amellyel hazánkban oly kiváló szolgálatokat tesz [...] Arad város közönsége körében található egészséges közszellem, a lakosoknak minden tájshozállástól mentes tiszta magyaros kiejtése és a nagy történelmi tradícióknak ápolása szintén jótékony nevelői hatással vannak a fogékony lelkű ifjakra, kik nem lakván internátusban állandó érintkezésben állnak a nagyközönséggel. [...] A volt növendékek zöme a Délvidéken működik ugyan, de azért sokan vannak közülük Aradon, Arad megyében és az ország többi részében is [...] Az összes képesítést nyerteket meghívták. [...] A szervezőbizottságban aradi, illetve Arad és Temes megyei nevek találhatók, Kirle Antal, Kovács Vince, Prinz Fidél, Sófalvi György, Wentzel József, a bizottság elnöke Pókász Imre, a tanítóképző tanára, titkára Szöllősi István tanár (1863–1951, igazgató, tankönyvszerző, újságíró), aki a *Jegyzetben* külön hívja meg mindazokat, akik nem Aradon végeztek, de az intézetnek rövidebb-hosszabb ideig növendékei voltak.

Több közgyűlésnek is témája a magyar nyelvoktatás, pl. 1877-ben Resicán Kovács Antal *A magyar nyelv értése, beszélése és terjesztése hazafias kötelesség*

címmel tart előadást, 1880-ban Kubinban Dobján László *A magyar nyelv tanításáról más tannyelvű iskolákban*, 1882-ben Pancsován Szabó Sándor *Az általános és egyöntetű írás az összes magyarhoni iskolákban* témáról szól, 1883-ban Resicán Bándi János *A gyermek olvasmányáról* értekezik, 1886-ban Temesváron vitaindító Kraemer Frigyes: *A felnőttek oktatása a magyar beszéd elsajátítása érdekében.*

Ellentmondásos vélemények hangzanak el a nőnevelésről, a nő szerepéről az oktatásban. Kohn Áron már 1871-ben felveti Temesváron az ezzel kapcsolatos reform szükségességét, Karánsebesen 1890-ben Fleischhacker Laura alapos érveléssel tart előadást a nőnevelésről, *amilyen a nő, olyan a társadalom [...] a szokás természetünké válik stb.* Ugyanakkor Gockler Lajos nagybecskereki, majd temesvári tanító *Kedves Nagysád* megszólítással levélsorozatotban fejti ki véleményét a *Népanítók Lapjában*: *Azok közé tartozom, kik a nőt nem szívesen látják a tanító pályán [...] nem való tanítónőnek a csúnya szó, kenyérkeresés, majd ironikusan sorolja a nők alkalmatlanságát, a nő mindig szívével gondolkodik... mihelyt a társadalmi élet küzdelmeibe elvegyül, kivetkezik teljesen nőiességéből, ajánlja, mondjon le az ábrándról, cserélje fel a tanítóné, jegyzőné címével, azon feltétellel, hogy esküvője előtt állásáról lemond.*

Füredi Katica tanítónő *Tisztelt Uram* megszólítással pontról pontra szellemesen cáfolja a leírtakat, tanítónő, férjes asszony, gyermeke van, *a magyar embernek felesége volt és van [...] a magyar felfogás szerint fele segítsége a férfinak mindenben. A magyar asszony kiveszi részét a munkából, együtt keresi a kenyeret férjével, és ki mondhatja, hogy ezáltal a családi kötelemeinek eleget nem tesz? [...] Én b. engedelmével azt ajánlanám, hogy jövő cikke helyett inkább tanulmányozza, mit cselekedjék a férfi és nőtanító, hogy a társadalmat az erkölcsi süllyedéstől, amennyire tőlük telik, megszabadítsa.*

1896-ban Fucsek Sándor méltatja dr. Wlassics Gyula minisztert, hogy az ellenállás ellenére lehetővé tette a nők képzését az egyetemen, tanári, orvosi, gyógyszerészeti képesítést nyerhetnek.

1902-ben Móric Júlia pusztakamarási tanítónő *Lánynevelésünk* című előadásában célként fogalmazza meg: *derék, munkás, okos nőket, anyákat nevelni, akik átalakítják a jövő nemzedéket.*

1906-ban hírül adatik: *Fischer Reginát, elsőként az országban, az orvostudományok doktorává avatták. A nagybecskereki néptanító lánya szülőfalujában, majd Budapesten tanult, apja az Egylet tagja.*

Az Aradi M. Kir. Áll. Felső Leányiskola és Leánygimnázium Értesítőjének XI. évfolyamában Gúta István igazgató örömmel közli: *az iskolai épület megszűnt katonai kórház lenni, az 1917–18-as tanév az új tanterv szellemében alakul. A világot felforgató háború [...] sok régi felfogást alakított át [...] A mai nőt is másképpen értékelik, mint hajdanán. Íme a feladat, új, tökéletesebb asszonytípus nevelése.*

Visszatérő téma a cigányok beiskolázása is. Ambrus József főtanfelügyelő, a Kikinda/Zsombolya fiókegylet elnöke szerint 1419–20 körül jöttek Európába, Erdélyben, Magyarországon kb. 150.000-en lehetnek, *a beiskolázás, nevelés, az egyháznak, társadalomnak megmenteni őket a néptanító feladata, kitartás kell hozzá. 1907-ben a képviselőházban többen szólalnak fel Arad és Temes vármegye vándorcigányai kérdésében, ...ezen ügy országosan rendeztessék [...] ekkor Joanovich Sándort, Temes vármegye alispánját cigányügyi kormánybiztossá nevezi ki Andrassy Gyula, 1911-ben Barabás Péter emberséges szigorral sürgeti a kérdés rendezését, majd 1917-ben Ugron Gábor belügyminiszter rendelete intézkedik [...] nyilvántartásba vételről, lakhelyről, munkáltatásról, foglalkozásra nevelésről [...] hajlamaiknak és képességeiknek megfelelően.*

A Tanítóegyletnek több kiadványa jelent meg: Elemy Sándor szerkesztésében *Közlöny* (1879–81), 1884-ben *Délmagyarországi Tanügyi Lapok* Schäffer Károly szerkesztésében. 1896-ban a millennium alkalmából (1915-ig) Temesváron a *Délvidéki Tanügy*, nevelés-oktatásügyi folyóirat beköszöntőjében Reitter Ferenc szerkesztő kiemeli: *a hazai sajtó nem képviseli a délmagyarországi tanügy érdekeit. Cél, az erőket tömöríteni hazafias és kulturális nevelés szolgálatában, képviselni a népoktatás ügyét, a tanítók tekintélyét emelni, a néptanító silány anyagi helyzetét javítani, oktatási-tanügyi kérdéseket, tankönyveket tárgyalni, a hazai és külföldi sajtó munkásságát ismertetni, a tudomány vívmányait népszerűsíteni [...] tekintse minden tanító szócsőnek a közös ügy érdekében.* Temesváron 1901-ben a *Néptanítók Lapja*, 1903-ban a *Népnevelők Lapja*, 1907-ben *Magyar Pedagógiai Értesítő* kerül az olvasó kezébe, amely a Magyar Pedagógiai Társaság pályázatait is népszerűsíti. Közérdekű pályázatok például: *Szükséges-e, hogy a tanító a közügyekben résztvegyen?, Iskola és társadalom, Sajtó a népoktatás szolgálatában, A tanítóság jövője, a Magyar Pedagógiai Társaság pályázata*

1907-ben: *Brunszvik Teréz, a magyar gyermekkertek megnyitása körüli érdemei.*

Felhívás jelenik meg szemléltetőeszközök készítésére: *számológép törtek szemléltetésére – Schäffer Károly munkáját 1896-ban szabadalmazta a Minisztérium –, állattani atlasz, Felkl-féle földgömbök, Skultéty-féle természettani taneszközök az országos tanmúzeumba kerültek.*

Nagyszámú résztvevővel szervezett értekezleteken, szakköri üléseken elhangzott előadások anyagát is közlik: pl. *Az alkoholizmus terjedésének káros következményei, Helyes magyar beszéd, írás-olvasás tanítása különös tekintettel a nemzetiségi vidékekre, Temes-Torontál megye tanítói felmérésének eredménye az amerikai kivándorlásról.* Cikksorozat jelenik meg: *Modern pszichológia, Brassai Sámuel módszertana: keveset, jól, lassan, A gyermekek képzettársítása, Gyermekek a költészetben, Énektanítás hangjegy után, Szemléltetés, kísérlet szerepe, Olvasókönyveink, 1903-ban Művészet a gyermekéletben kiállítással egybekötve, Mező Dániel: Milyen legyen a nevelő a konviktusban, Tanító jogai és kötelezettségei stb.*

Könyvek, szakkönyvek jelennek meg, pl.: 1896-ban Peres Sándor a *tanítóegyesületek történetét* mutatja be, Erdős Jakab iskolaigazgató, Erdős Adolf tanító: *Az írás tanításának módszere a népiskolában* (1902), Lukász Ferenc: *Értelmi nevelés, helyes beszéd a helyes írás feltétele* (1903), Éberstein Ferenc: *Játékorák a népiskolában* (1904), Schäffer Károly: *Emlékkönyv a temesvári siketnémák intézetéről* (1879), *Temesvár sz. kir. város helyrajza* (1882), *A siketnémák temesvári intézetének története* (1890), *Temesvár sz. kir. város községi elemi népiskoláinak története* (1896).

Különbféle tanfolyamokat szerveznek: Schäffer Károly, a Temesvár-Józsefvárosi iskola néptanítója, polgári olvasóegyletet alapít, 1881-ben magyar nyelvet terjesztő tanfolyamot létesít, 1904-től rendszeres tanfolyamot szervez *hibás beszédűek, dadogók számára*, 1905-ben tervezetet dolgoz ki *a gyengeelméjű gyerekek megmentésére*, 1907-ben kerül sor javaslatára a 7–14 évesek felvételére a borosjenői gyógypedagógiai nevelő-foglalkoztató intézetbe, 1904-től a menedékházak igazgatóinak tart tanfolyamot.

Schäffer Károly 1841-ben született Új-Besenyőn, elemi iskolai tanulmányait Temesváron, a reáliskolát Szegeden végezte, siketnéma-tanítói képesítést a pesti r. k. tanítóképző intézetben nyert. Bécsben a császári-királyi siketnéma-intézet tanítója, 1863-tól a Temesvár-Józsefvárosi elemi fiúiskola alapítója, 1877-től igazgatója, magánfoglalkozásként siketnéma-oktatást is folytat. Vallja: *Magyarországon egyetlen siketnéma se legyen*

kénytelen nevelés és oktatás áldásai nélkül felnőni [...] A nevelés teszi az embert műveltté, a nyelv em-
berré. Az eredmények láttán dr. Telbisz Károly
polgármester támogatásával 1885-ben beindul a
siketnéma-iskola, 1893-ban önálló nevelőintézet,
az ő tervei alapján épül bentlakással 1896-ban a
fiúk és lányok számára szakmai képzést is bizto-
sító *palotaszerű épület*. Az 1890-es népszámlálás
szerint Magyarországon 19.024 siketnéma létezik,
számukra képzés csak Vácon állami és Pesten egy
izraelita felekezeti intézetben. Schäffer tervezte
az 1905-ben létesült Vakok intézetének felállítását
Sailer Antal alapítványa segítségével, ugyanakkor
a száz vidéki diák számára 1904-ben avatott kon-
viktus egyik alapítója. Érdemei elismeréseként
tagja Temesvár sz. kir. város törvényhatósági bi-
zottságának, Temesvár községi iskolaszékének,
1899-től a gyógypedagógiai intézetek országos
szaktanácsának, miniszteri elismerésben részesül,
1900-ban koronás aranyéremkereszttel tünteti ki
a király.

A szaksajtóban szorgalmazzák a tanítók az
ének hangjegyek alapján tanítását, dalárdák léte-
sítését, így a megye több mint húsz dalárdájában
is közreműködnek, gyakran karvezetőként is, de
bekapcsolódnak a század elején 7.212 taggal mű-
ködő 32 jótékonyági intézet tevékenységébe is,
valamint tagjai a város számos művelődési intéz-
ményének.

A Tanítóegyletnek a tanítókat támogató számos
kezdeményezése ismeretes. 1892-ben Temetkezé-
si egyletet alapítanak, 1898-ban Gramma Döme
tanfelügyelő a Délmagyarországi Tanítók ottho-
nának felépítését javasolja Arad és Temes-Toron-
tál megyében, adakozásból, *mert a megyeközpontba
látogató tanítónak nincs hova betérnie, nincs hol lak-
nia*. 1898-ban az első délvidéki Tanítói takaré- és
hitelszövetkezet létesítéséről döntenek, 265 *rész-
jegyet jegyeznek az aradi pályatársak*, Csanád egy-
házmegyében 1898-ban a r. k. néptanítók nyug-
díjsegély alapja létesül 52 taggal, a könyvkiadást
szorgalmazzák *Nemzetünk nagy költői* címmel. A
Magyarországi Tanítók Eötvös Alapja (1875–1932)
országos egyesület valamennyi egyesületet támo-
gatja, így az Országos Tanítói Segélyegyesületet
is, amely pályázatok útján ösztöndíjat biztosít a
szegény sorsú családok gyerekeinek, illetve a ta-
nítók tehetséges gyerekeinek.

1899 novemberében a fővárosban bizottság ala-
kul Eötvös József munkáinak kiadására, az ülést
Jókai, a regénykirály nyitja meg, méltatja Eötvös
iskolaszervezői és írói érdemeit. (Temesváron a
mai Lenau Líceumban az 1878. szeptember 8-án

avatott tisztelettlábla őrzi az iskolaalapító emlé-
két.) Két év alatt húsz kötet jelenne meg, számíta-
nak a tanítók támogatására.

Wlassics Gyula közoktatási miniszter ifjúsági
egyesületek létrehozását szorgalmazza, ezek szá-
mára könyvtár létesítését, előírja a millennium
alkalmából rendezendő ünnepségek pontos me-
netét, elősegíti a délvidéki tanulók kirándulását
Budapestre a millenniumi kiállításra. Az értekez-
leteken többször esik szó a kirándulás oktató-ne-
velő szerepéről. A dettai egylet 1900-ban Fiuméba,
1901-ben a Tátrába szervez kirándulást, Schäffer
Károly tanulmányi kirándulást az ország leg-
régebbi, 1801-ben létesült rizstermelő vidékére,
Temes-Topolyára, Kakujai Károly húszesztendő
délvidéki tartózkodása alatt fölkeresi diákjaival
pl. Radna, Lippa, Déva, Piski, Csernakeresztúr,
Vajdahunyad, Petrozsény vidékét.

A kiragadott példák a tanítók szakmai elhiva-
tottságát, társadalmi elkötelezettségét bizonyítják,
csak közvetve utalnak az oktató-nevelő tevékeny-
ség minőségére, de meggyőző az újítás, önképzés,
továbbképzés, optimális feltételek biztosítására, a
gyermeknek személyiségének formálására fordít-
ott figyelem, a Jókai Mór által megfogalmazott
feladat szellemében: *Magyarországot a néptanítók-
nak kell még egyszer meghódítaniok*. S ha elhivatott-
ságról van szó, egyetértünk Móricz Zsigmonddal:
*Én azt hiszem, annál nincs nagyobb öröm, mint valakit
megtanítani arra, amit nem tud*.

*gróf Bethlen János (Kolozsvár, 1811 – Kolozsvár, 1879) or-
szággyűlési képviselő, lapalapító, újságíró, Kolozsváron a színház
intendánsa, az Erdélyi Múzeum egyik alapítója)

Kett Groza
János
grafikája

Makai Zoltán

ISMERKEDJÜNK MEG A VÍRUSOKKAL!

A VÍRUSOK FELFEDEZÉSE

Amikor a bakteriológia diadalútjának a csúcspontjához érkezett, a kutatóknak el kellett ismerniük, hogy tudásukban még sok a fehér folt. Ugyanis számos betegség kórokozóját nem sikerült felfedezni. Sok évig törték a kutatók a fejüket, hogy miért nem tudják felderíteni ezeknek a betegségeknek a kórokozóit. Talán olyan kicsinyek, hogy a meglátásukhoz a rendes mikroszkóp nem elegendő, vagy olyan jellegük van, amely miatt nem lehet láthatóvá tenni őket. Lassan rájöttek, hogy csakis a kicsinységük az oka annak, hogy nem tudják őket kimutatni.

Pasteur volt az első, aki a mai értelemben beszélt a vírusokról. A kutatók, amikor a vírusokkal kezdtek foglalkozni, elsősorban szűrőkkel végeztek a kísérleteket. Ezek a kísérletek azonban nem vezettek sikerhez, mert a szűrőn átszivárgott a kórokozó. A vírusokat Dimitrij IVANOVSKY, orosz mikrobiológus fedezte fel 1892-ben, egy dohányültetvényt sújtó betegség vizsgálata alkalmával. Újabb felfedezés egy TWORT nevű angol orvoshoz fűződik, aki egy bakteriológiai laboratóriumban dolgozott. Twort egyszer csak arra figyelt fel, hogy egyik baktériumtenyésztete feloldódott, és egyszerűen eltűnt. Twort tovább kutatott, és egy alkalommal a szűrőn átcsepegő folyadékból egy cseppet tett egy olyan tenyésztetbe, amely igen gyorsan szaporodik, növekszik. De ezúttal nem szaporodott, mert a szűrletben levő valamilyen anyag megakadályozhatta. Sokan tudomást szereztek erről az eseményről, de a kutatók nem tudtak vele mit kezdeni.

A víruskutatásnak a mezőgazdaság területén megjelent fertőző betegségek adtak lendületet, elsősorban Németországban. Ilyen betegségek voltak a háziállatoknál fellépő száj- és körömfájás. A német kormány Friedrich Loeffler greiswaldi mikrobiológus professzort bízta meg a kutatással. A professzor megállapította, hogy ennek a beteg-

ségnek vírus a kórokozója, amely kisebb a bacilusoknál. Ám hamarosan eljött az idő, amikor ezeket a titokzatos lényeket, a vírusokat, meg lehetett pillantani. Erre akkor került sor, amikor megszületett az elektronmikroszkóp.

Az első vírus elleni győzelmet Albert Bruce SABIN érte el. Bebizonyította, hogy a járványos gyermekbénulást többféle poli-vírus váltja ki. Azért, hogy megtalálja az ellenszert, Sabinnak arra a törzsre volt szüksége, amely nem okoz bénulást. Mivel nem talált ilyen törzset, nekilátott kitenyészteni. Ez az esemény 1953-ban történt, amely végül is az oltóanyag felfedezéséhez és így a gyermekbénulás legyőzéséhez vezetett.

A VÍRUSOK ÉS A RÁK

Miután a legtöbb fertőző betegség kórokozóját felfedezték, felmerült a kérdés, nem volna-e célszerű a rák kórokozóját is felfedezni. És megkezdődött a kutatás. Dr. Bittner az USA Maine államában működött, és 1936-ban kezdett el kísérleteket végezni ezen a területen. A kísérletek rettentő időrablók és körülményesek voltak. Lassan körvonalazódott, hogy a rák keletkezésének az elméletében, a víruskérdés mellett, még egy fontos tényezőre kell gondolni, amit alkatnak neveznek. Az alkat témával egy orvosnő, Maud SLYE kezdett el foglalkozni. Ötven évig foglalkozott ezzel a témával, és megállapította, hogy a rák keletkezésében az öröklési tényezők a döntők. Ezt az elméletet érthető módon az orvosok élesen támadták.

A rák, mint sok más betegség is, nyilvánvalóan sokkal bonyolultabb, mint hogy egy egyszerű képletre lehessen visszavezetni. Viszont körvonalazódott, hogy a rák keletkezésében az egyik legfontosabb tényező az alkat. A rák az orvostudománynak kétségtelenül az egyik legkutatottabb területe lett. A kísérletek tovább folytak, és lassan megerősítették a rák vírusos elméletét. Az emberi rák vírusos eredetének egyik bizonyítéka a sze-

mölcs. A rák keletkezéséről szóló valamennyi elméletet és feltevést egy francia rákkutató, Charles OBERLING foglalta össze. Ő és tanítványa, BERNHARD professzor elektronmikroszkópos fényképeket készített a rákvírusokról. Oberling szerint a rák nem magyarázható meg a víruselmélet nélkül.

Ma már tudjuk, hogy a vírustestben van egy anyag, a nukleinsav. Amikor a vírus behatol a szervezet sejtjeibe, ez a nukleinsav arra készíti a sejteket, hogy tápanyagot termeljenek a vírusok számára. Az is megtörténhet viszont, hogy a vírus egyszerűen a sejtben marad, új vírusokat hoz létre, és így rák keletkezik. Mindig a vírus és a benne levő nukleinsav idézi elő a folyamatot.

Oberling abból a népi tapasztalatból indult ki, amely szerint a szemölcsből származó vérből új szemölcs fakad. Oberling továbbra is szenvedélyesen védte a víruselméletet. A rák keletkezésének két szakaszát különbözteti meg. Az elsőben az eddig normális sejt ráksejtté alakul, és ezt a vírus idézi elő. A másodikban a ráksejtek saját törvényeik szerint – vagy törvény nélkül – szaporodnak, és daganatok keletkeznek. A vírusok a második szakaszban csak alárendelt szerepet játszanak.

A víruskérdéshez csatlakozik egy másik rákprobléma, a veleszületett vagy szerzett rákimmunitás kérdése. A szervezetben kell lennie valamilyen védőanyagnak, amely a rák ellen irányul, és a kezdeti szakaszban lévő rákot megsemmisíti, vagy megakadályozza a rák keletkezését. Jelenleg a rákkutatás középpontjában a vírusok szerepének a kutatása áll, annál is inkább, mert ez a vírus mindenütt jelen van.

ZÁRSZÓ

A vírusok minden ökoszisztémában megtalálhatók, létszámukat tekintve az egyik leggyakoribb organizmus a Földön. Szeretném hangsúlyozni, hogy az orvostudomány az utóbbi években nagyot fejlődött a víruskutatás terén, és az eredmények jelentősek. Mégis maradt feladat bőven, és ezek igen nagyok. Ezért elégedetlenek vagyunk mi is, és a fehér köpenyes emberek is. Egyszer, nagyon régen az orvost ahhoz az emberhez hasonlították, aki sötét szobában akar olvasni. De azóta ez a szoba egyre világosabb lett!

Bodó Barna

A VÍRUS ÉS A KORMÁNY

Mennyire szól(t) bele a koronavírus a politikába? Úgy általában és itt, Romániában. A válasz akár meglepő is lehet: a koronavírus-járvány a liberális kormány végét jelentheti – gondolják sokan.

A politika, a hatalom válságban sajátosan működik. Fukuyamát a mai helyzetben többen idézik, miszerint válság idején alig lehet különbséget tenni demokrácia és diktatúra között, ilyenkor a végrehajtó hatalom – időlegesen – rendkívüli jogosítványokat kap, mert szükséges a gyors és eredményes beavatkozás. Az esetleges demokrácia-deficitről majd a válság lejárta után kezdenek beszélni. És lám: Romániában már május elején megtörtént a kormány első komoly számonkérése.

Romániában is megkapta a végrehajtó hatalom az ilyenkor elvárható jogosítványokat: március 16-án az államfő szükségállapotot hirdetett meg,

ezt április közepén egy hónappal meghosszabbították. Bezárták a legtöbb nyilvános helyet, az oktatási intézményekben az oktatás szünetelt, illetve online pótolták, amit lehetett. Katonai rendeletekkel kijárási korlátozásokat vezettek be, a 65 év felettiek napi pár órás ablakot kaptak a legszükségesebb ügyeik intézésére. Márciusban még arról volt szó, hogy a nemzetközi szolidaritás jegyében Románia orvosokat és asszisztenseket küld segítségül Olaszországba. Ma pedig...?

Iohannis államfő az április 6-i, különben rendszeres napi tévés nyilatkozatainak az elején elismerte, hogy a járvány kitörésének az elején hiányosságok voltak a védőfelszerelésekkel való ellátás terén, de mostanra (akkorra) rendeződni látszik (látszott) a helyzet. Kérdés: ki látja ezt így?

A polgár egészen másként látja, és másként ítéli meg a helyzetet. Iohannis és a kormány véleménye

azonos. Iohannisnak látnia kellene: a kormány hibát hibára halmozott. Amikor 2020. február elején Ludovic Orban kormányát (időlegesen) megbuktatták, a román liberális párt, a PNL (Iohannis és Orban politikai garnitúrája) időhúzásra játszott, két kormány megbuktatásával számolt, és ezzel az előrehozott választások kiírását remélte elérni. Egy teljes hónap telt el az eredeti elképzelésük jegyében, és csak március 12-én ébredtek rá arra, hogy milyen nehéz helyzetbe hozták magukat, hiszen addig a napig semmi sem történt a koronavírus elleni hadjárat előkészítésére. A vírus megjelent, számot kellett vetni a valós helyzettel, oda kellett állni a nyilvánosság elé. És jött a szokásos szöveg: a korábbi kormány a bűnös, hogy nem volt raktáron semmi, sem védőruhák, sem maszkok, sem fertőtlenítőszer, sem vírusesz, sem gépek az intenzív osztályokra.

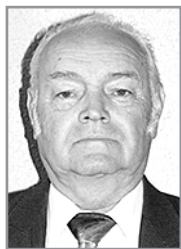
Vajon miért gondolták azt, hogy a polgár nem tud számolni? Az első Orban-kormány 2019. november 4-én vette át a végrehajtó hatalmat, kínai források 2019. december 31-én számoltak be először az ismeretlen vírusról, és 2020. január elején az egész világban fel kellett figyelni arra, hogy itt van az új vírus, amely ellen nem tudnak védekezni, egyre szedi áldozatait. Az első Orban-kormány egészségügyi minisztere ugyanaz a Victor Costache volt, aki kezdetben a jelenlegi kormányzati csapatnak is tagja volt, de egy felelőtlen és hazug nyilatkozata miatt le kellett mondania. Március 25-én kijelentette, hogy Bukarest kétmilliót meghaladó, valamennyi lakosán pár napon belül koronavírusesztesztet fognak végezni. Május 11-én, hat héttel később az országban elvégzett összes tesztek száma alig haladta meg a 262 ezret.

A vírushelyzet nem szabadult el, ezt látnunk kell. Ugyanakkor itt vannak a nyugtalanító esetek. A polgár látja, hogy a fertőzött szenátor szép nyugisan, mentősök körében, védőruha nélkül besétál a kórházba, az előírások felrúgásával. A polgár látja, hogy amit senkinek sem szabad, azt az ortodox egyháznak megengedik. A polgár látja, hogy Suceava megye tanácselnöke orvosként szerepel a tesztelendők listáján, amikor végre elkezdtek a víruseszteszteléseket. A város és a megye kórháza a legnagyobb fertőzési góc az országban, itt betegedett meg a legtöbb egészségügyi káder.

Moldvában további két kórházat nyilvánítottak fertőzési gócnak. A polgár azt is látja, hogy több kórházban orvosok és ápolók mondanak le, mennek (elő)nyugdíjba a munkakörülmények miatt. A suceavai kórházban március 31-én a következő okok miatt volt utcai tiltakozás: legszükségesebb gyógyszerek (Planquenil) hiánya, fertőtlenítőszer hiánya, védőöltözet, szemüvegek és maszkok hiánya, lélegeztetőgépek hiánya.

A másik oldalon, a polgárok szinte mindenért büntetést kaptak. Egy falusit azért büntetett meg a rendőr, mert az utcára kiszabaduló disznó után szaladt, és nem volt nála a kötelező nyilatkozat!!! A rendfenntartók büntettek, hatalmas összegekkel. Akár 20 ezer lejes büntetéseket is kiróhattak a kijárási tilalom megsértéséért, egy 2020. március végi sürgősségi kormányrendelet értelmében. A büntetés alsó határa 2000 lej, vagyis a romániai átlagbér összege, a felső ennek 10-szerese. Gondoljuk végig: olyanokat büntettek, akiknek nem volt állásuk, biztos jövedelmük. Egyetlen hónap alatt, április végéig, 200 ezer polgárt büntettek meg a friss jogszabály értelmében, a kiszabott bírságok összege 78 millió euró. Nagy Britanniában ugyanezen idő alatt megbüntettek 3500 polgárt, egy-egy büntetés összege 30-60 angol font között mozgott. Nem csoda, ha az ombudsmani hivatal panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, hogy vizsgálják meg a megemelt büntetések kérdését. És a taláros testület május elején egyhangú döntéssel alkotmányellenesnek nyilvánította a március végi sürgősségi kormányrendeletet. Indok: az állampolgári szabadságok csak a parlament által elfogadott törvénnyel korlátozhatók. Másodlagos indokként szerepelt, hogy a kormány által elfogadott sürgősségi rendelet megfogalmazása jogilag pontatlan, a rendfenntartó szervek szinte szabadon dönthettek a kiszabandó büntetés összegének nagyságáról.

Jogtechnika terén a kormány elbukott. De elbukta a járvány okozta helyzet kezelését is. Egy április végi közvélemény-kutatás szerint a kormányt adó Nemzeti Liberális Párt támogatottsága január óta 14%-ot esett vissza, ma 33%. Kedves liberálisok, ki mint vet, úgy arat – mifelénk így tartja a sokat büntetett nép.

Dr. Vajda Sándor

KÉTSZÁZ ÉVE SZÜLETETT FLORENCE NIGHTINGALE, KÉTSZÁZHÁROM ÉVE SZÜLETETT KOSSUTH ZSUZSANNA

A MODERN NŐVÉRKÉPZÉS, A BETEGÁPOLÁS REFORMJÁNAK ELINDÍTÓI

Florence Nightingale 1820. május 12-én született Firenzében, tehetős bankár családban. A derbyshire-i és hampshire-i iskolás évei alatt szerteágazó műveltségre tett szert, megtanult görögül, latinul, olaszul, franciául és németül, de nagyon érdekelődött a filozófia, a matematika és a történelemtudomány iránt is. Tanulmányai befejezésekor arra törekedett, hogy életének értelmet adó hivatását megtalálja, és úgy érezte, hogy a betegek, a sérültek ápolása az ő feladata. Szülei tudta nélkül 1844-ben részt vett egy három hónapos nővérképző tanfolyamon, és idejének nagy részét a kórházba utalt betegek látogatásával töltötte. Elhatározta, hogy életét a szenvedők gyógyításának szenteli, ezért eljegyzését is felbontotta báró vőlegényével. Szülei megpróbálták jobb belátásra bírni, ezért, hogy eltereljék figyelmét a szenvedőkről, egy európai körutazásra küldték, de ez idő alatt Florence felkereste a Kaiserswerth (Düsseldorf mellett) protestáns diakonissza központot, ahol kitanulta az ápolónői mesterséget. Hazatérése után, 1853. augusztus 22-én Londonban a Beteg Úrihölgyek Kórházának főfelügyelő nővéri állását foglalta el. Alig huszonhárom évesen tervet készített, hogy miként lehetne egy hatékonyabb és humánusabb kórházat működtetni. Az egyik legfontosabb – és ma is érvényes – gondolata a következő volt: „Furcsának tűnhet ezt kijelenteni, de a legelső követelmény egy kórház iránt az, hogy ne ártson a betegeknek.”

A krími háború (1853–1856) alatt a törökországi Üsküdarban felállított hadikórházban harmincnyolc, az ő felügyelete alatt dolgozó ápolónő közreműködésével vállalta a front brit sebesültjeinek ellátását. Miután átvette a betegellátás irányítását, első dolga volt a nyomorúságos körülményeken változtatni, igyekezett megfelelő higiénés körülményeket teremteni az elhullott állati tetemek és a szemét eltakarításával, a lefolyók folyamatos tisztításával, valamint tiszta ágyneműk és megfelelő élelem biztosításával. Az eredmények hamarosan mutatkoztak, a sebesültek korábban 42%-osra rúgó halálozási arányszáma 2,2%-ra csökkent. Munkatársaival, az alárendelt nővérek-

Florence Nightingale

kel nagyon szigorúan bánt, kötelezte őket, hogy minél többet legyenek a betegek mellett, ő maga éjszakánként lámpással a kezében járőrözött a kórtermekben, ellenőrizte a sebesültek állapotát, így kapta a „lámpás hölgy” elnevezést. Sikeres tevékenységére Viktória királynő is felfigyelt, és Nightingale javaslataira alapozva kötelezte a hadügyminisztériumot a Katonai Orvosi Iskola létrehozására, amelynek a végzősei a katonaság elszállásolásának optimális körülményeit, valamint egészségügyi ellátását biztosították. Nightingale tudományosan bizonyította a korrelációt a sikeres gyógyulások és a higiénés viszonyok között, erre felhasználta a poláris diagramot. 1858-ban

a Királyi Statisztikai Társaság tagjává választotta, később pedig az Amerikai Statisztikai Társaságnak is tiszteletbeli tagja lett. 1860. július 9-én a londoni Szent Tamás Kórházban megszervezte a nővérképzést, ahol az oktatás az ő elképzelése szerint folyt a *Jegyzetek az ápolónői tevékenységről* tankönyve alapján. Élete végéig a szakszerű nővérképzés fontosságát hirdette, gyakorlati bemutatókat tartott különböző kórházakban. Életműve elismeréseképpen Viktória királynő a Királyi Vörös Kereszt kitüntetésben részesítette, majd 1907-ben – első nőként a birodalomban – a királytól megkapta az angol Becsületrendet. Száztíz évvel ezelőtt, 1910. augusztus 13-án hunyt el, kilencvenéves korában. Életében sikerült megbecsült hivatássá emelnie a nővéri munkát, ezért számos országban születésnapján, május 12-én ünneplik az ápolók világnapját, és az ő tiszteletére a lámpás az ápolás nemzetközi jelképévé vált.

A lámpás hölgy

Kossuth Zsuzsanna – Kossuth Lajos húga – Magyarország első országos főápolónője. 1817. február 19-én született Sátoraljaújhelyen. Először akkor találkozott a tömeges emberi szenvedéssel, amikor 1831-ben Északkelet-Magyarországon súlyos kolerajárvány tört ki, és Kossuth Lajos, mint vármegyei biztos, magával vitte húgát is a járvány sújtotta területre. Ott szerezte első tapasztalatait a betegek gondozásában. 1849. április 16-án a kormányzó Zsuzsanna húgát az összes tábori kórházak főápolójának nevezte ki. A honvédség

egészségügyi szolgálatának megszervezésében a főápolónő együttműködött Dr. Flór Ferencsel, a Rókus Kórház korábbi igazgatójával. A tábori kórházakban korszerű módszereket alkalmaztak: az akkori szokásostól eltérően szétválasztották a sebesülteket a fertőző betegektől, és altatás mellett végezték a műtéteket. Három hónap alatt Zsuzsanna 70 tábori kórházat szervezett meg, és Dr. Barna Ignác orvossal látogatták a kórházakat, mindent megtettek a kórházi feltételek javításáért, a betegek élelemmel, gyógyszerrel, kötszerrel, fehérneművel és ágyneművel való ellátásának biztosításáért. A tehetősebb hölgyek „győzelmi zászlók” hímzésével foglalkoztak, Zsuzsanna viszont felhívta a figyelmüket, hogy „tépést kell a sebesülteknek csinálni, nem zászlót hímezni.” A *Közlönyben* hívta fel a hon lányait és asszonyait arra, hogy önkéntesen jelentkezzenek a kórházi munkára, s azt is felsorolta, hogy milyen követelményeknek kell megfelelniük: ügyes főzési képesség, józan csendes magaviselet, írástudás, rend, pontosság, józan és szelíd erkölcsi viselet, önfeláldozási hűség és gyöngédség azok iránt, akik ifjúságukat és életüket áldozzák fel a haza szabadságáért. Betegei később úgy emlékeztek vissza rá, hogy szinte anyai szeretettel bánt velük. A sebesült osztrák hadifoglyokat is ugyanúgy gondozta, nem ellenséget látott bennük, hanem a szenvedő

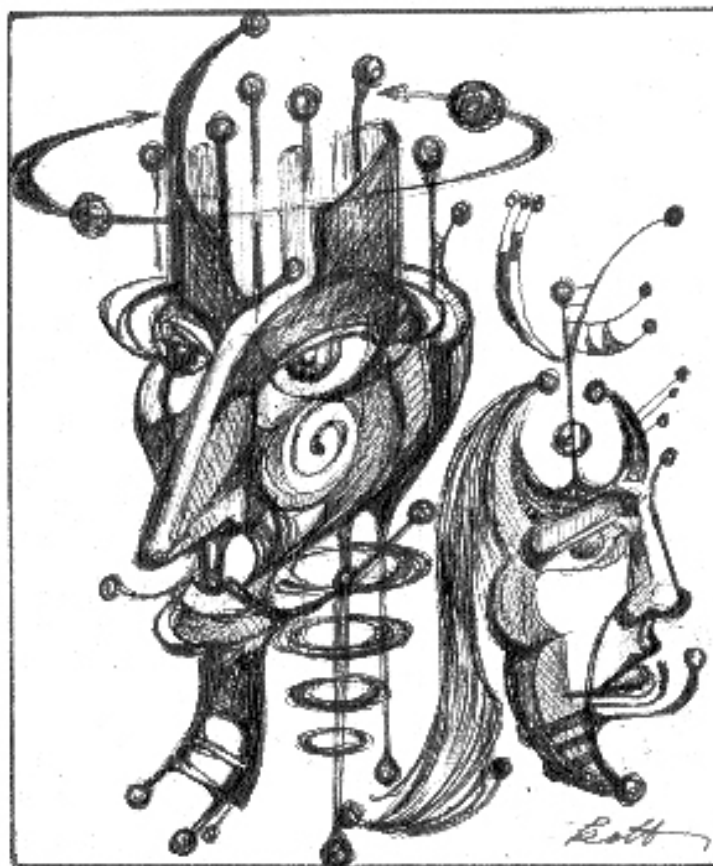

Kossuth Zsuzsanna

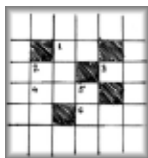
embert. A szabadságharc leverése után orosz fogdába került, majd átadták az osztrákoknak, ahol a tárgyalása során a korábbi osztrák hadifogoly tisztek és katonák mellett tanúskodtak, így a haditörvényszék felmentette. Mivel kapcsolatba került a Makk József által szervezett összeesküvéssel, újra letartóztatták, majd kitiltották Magyarországról, így Brüsszelbe költözött, ahol megtanulta a csipkeverés mesterségét. Édesanyja halála után 1853-ban Amerikába emigrált, ahol csipkeverő üzemet indított be, de súlyos tüdőbaja kiújult, és 37 éves korában, 1854. június 29-én New Yorkban elhunyt. Földi maradványai ma is ott nyugszanak. Rövid élete a haza- és emberszeretetet, valamint a szenvedők iránti önfeláldozás csodálatos példája. A Magyar Országgyűlés február 19-ét, Kossuth Zsuzsanna születésének évfordulóját a magyar ápolók napjává nyilvánította. Minden évben kiosztják a Magyar Ápolási Egyesület által 1998-ban alapított Kossuth Zsuzsanna-Emlékdíjat. 2018-ban, New Yorkban tiszteletére emléktáblát állítottak a Presbyterian templom bejáratánál.

Kossuth Zsuzsanna
(Józsa Judit kerámiaszobrász alkotása)

Kett Groza János grafikái

Brittich Erzsébet

100 ÉVVEL EZELŐTT SZÜLETETT JÓZSEF ATTILA-DÍJAS KÖLTŐ, ÍRÓ, PUBLICISTA

Vízszintes: 1. A költő első köte-
te (1956) 12. Kiejtett mássalhangzó
13. Szag-egyveleg! 14. Kis Róbert
15. A többszörösen díjazott költő
neve (1920–1994) – József Attila-díj
(1974), Munkaéremrend ezüst fo-
kozata (1980), Artisjus-díj (1987), a
Művészeti Alap díja (1988), Déry-
jutalom (1991) 18. A sugár jele 19. A
harmadik ismeretlen a matemati-
kában 20. Becézett nagypapa (ék. f.)
22. Ismeretlen személy névjele
23. Ittrium vj. 24. Dehogy! 25. Vízsz.
15. prózai írása az 1956-os forrada-
lomról – 1. rész (folytatása a vízsz.
44. szám) – 1989-ben lett kiadva
30. Kén vj. 31. Spanyolország autóje-
le 32. Francia király! 33. Olaszország
autójele 34. Kétjegyű mássalhangzó
35. A költő 2006-ban kiadott posz-
tumusz kötetének címe 39. Klasszi-
kus kötőszó 40. Gramm 41. Kicsinyí-
tó képző 42. Zorro jele 43. Részvény-
társaság rövid. 44. Vízsz. 25. folytatá-
sa 48. Amper 49. Tárgyrag 50. ...-vi-
dék, bányavidék Németországban 51. Összevissza felnő! 53. Személyes névmás
55. Összetépett levél! 56. Itt született a költő 1920. szeptember 14-én

Függőleges: 1. ...-tosza, pipogya ember 2. Becézett férfinév 3. Kötőszó
4. Erzsébet egyik beceneve (ék. h.) 5. Pedagógusok 6. Határozatlan névelő
7. ... és visszája 8. Kén vj. 9. Érme-darab! 10. Széttört horgony! 11. Kutyája
16. Magyar Olimpiai Bizottság rövid. 17. Elkezd, működésbe hoz 21. A föld-
történet egyik korszaka 26. Végtelenül ruhátlan! 27. Növény része (ék. h.)
28. Kérdőszó 29. Évszak 35. Előérzet, gyanú 40. Ebben a városban élt vízsz.
15. hatéves korától haláláig 45. Gróf rövid. 46. Hiányosan zuhan! 47. Kiej-
tett mássalhangzó, kettőzve 52. Eszme, szilárd meggyőződés 54. Mutatószó
55. Réti egynemű betűi 57. Méter 58. Oxigén vj. 59. A második ismeretlen a
matematikában 60. Liter 61. Határozott névelő.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	S↓
12			13					14			
15		16					17				18
19		20	21			22			23		24
25	26				27			28		29	30
	31		32				33		34		
35		36				37		38			T↓
39			40		41			42		43	
44		45	Y	46			47		B↓		48
49		50					51			52	
53	54		L↓			55					
56		57	58		59				60		61

Júniusi keresztrejtvényünk megfejtései:

Vízszintes: 1. Medgyaszay Vilma 26. Dal 29. Nemzeti 31. Kuplák 48. Mimi 55. Arad 58. Kabaré 63. Ady

Függőleges: 1. Modern Színpad 8. Zeneakadémia 12. Vidám Színpad

Bátkai Sándor

A HÁROM SZÁZADOS

„URAM, NEM VAGYOK MÉLTÓ, HOGY HAJLÉKOMBA JÖJJ...” (Mt 8,8)

A történelmi Izrael – római nevén Palaestina – területén négyes fejedelemséget alakítottak ki. A félprovinciális helyzet kedvező volt a zsidóság számára, megtarthatták hagyományait, vallásukat, törvényeiket. Izrael területét Augustus császár közvetlen római uralom alá vonta, amelynek élére római helytartót állított. Adót is kellett fizetni a római császárnak. A vallási tanítóknak ugyanakkor sikerült elérni a római helytartóknál, hogy iskolákat nyithassanak, és így megtarthassák és továbbadhassák hagyományait.

Amikor „betelt az idő”, Jézus Krisztus eljött e földre, és megkezdte nagy megváltói munkáját. A lelkek gyógyítása mellett számtalan esetben fizikai gyógyításban is részesítette a hozzá jövő beteget. Volt több olyan eset is, amikor a beteg már mozgásképtelen volt, és rokoni, embertársi segítséggel jutott Jézus közelébe. A gyógyítások híre hamar elterjedt a nép között, sőt a római légión katonái is értesültek a csodálatos gyógyításokról. Egy alkalommal római SZÁZADOS ke-reste fel Jézust azzal a kéréssel, hogy gyógyítsa meg szörnyű kínok között bénán fekvő szolgáját. Ő készségesen válaszolt: „Elmegyek és meggyógyítom!” Ekkor a századosnak egy olyan felelete hangzott el, amely még Jézust is pozitív csodálkozással töltötte el: „Uram, nem vagyok méltó arra, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szót szólj, és meggyógyul a szolgám.” A százados abból az alapállásból indult ki, hogy ő, mint katonai parancsnok, amikor utasítást ad szolgálainak, azonnal végrehajtják. Meg volt győződve arról, hogy Jézus rendelkezik azzal az isteni erővel, hogy hatalmi szóval parancsol a betegséget létrehozó kórokozónak, és az nyomban távozik a beteg testből, és helyreáll az egészséges állapot. Nem is maradt el Jézusnak a százados hitét értékelő megállapítása, mondván: „Még Izraelben sem találtam ilyen hitet.” Majd a századoshoz fordulva kijelentette: „Menj el, és legyen a te hi-

ted szerint!” És meggyógyult a szolga még abban az órában. (Mt 8, 6–13)

Ahogy közeledett a megváltás csúcspontja, a golgotai kereszthalál, Jézus körül egyre jobban forrt a gyűlölet. A főpapok és írástudók a nagytanács elé állították Jézust, és megkérdezték Tőle: „Meddig tartasz még minket bizonytalanságban? Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk!” Jézus így válaszolt: „Ha megmondom nektek, nem hiszitek... De mostantól fogva ott ül majd az Emberfia Isten hatalmas jobbán.” Jézusnak ezt a válaszát a papi fejedelmek istenkáromlásnak minősítették, és eldöntötték, hogy halálra adják Őt. Ezt követően már gyorsan peregtek az események: ítélet, keresztre feszítés. Közben elhangzott Jézus hét szava a kereszten, többek között imádsága az Őt keresztre szegező katonákért, a gúnyolódó tömegért, majd a döntő mozzanat, amikor hangosan kiáltva kilehelte lelkét. A kivégzőosztag vezetője, a kemény római SZÁZADOS, látva Jézus halálát, földbe gyökerezett lábbal jelentette ki: „Bizony, ez az ember Isten Fia volt!” (Mk 15,39)

Élt Czézareában egy Kornélius nevű férfi, az itáliai csapat századosa. Egész háznépével kegyes, istenfélő ember volt, nem maradt el a napi imádság ajkáról. Egyik délután látomásban észlelte, hogy az Isten angyala bemegy hozzá és megszólítja: „Kornélius!” Ő a váratlan látogatáson megrémülve aggodással kérdezte: „Mi az, Uram?” „Istenfélő voltod, alamizsnáid emlékeztetőül feljutottak az Isten elé, most azért küldj embereket Joppéba, és hívasd magadhoz azt a Simont, akit Péternek is hívnak. Ő egy Simon nevű tímár vendége, akinek a háza a tengerparton van.” Másnap délben, amikor a küldöttség a városhoz közeledett, Péter is látomás részese lett. Négy sarkánál fogva lepedő ereszkedett le a földre, és benne különböző állatok voltak, majd egy hang hallatszott: „Kelj fel Péter, öld és egyél!” Péter tiltakozott, hogy tisztátalant nem fogyaszt,

de a látomás három ízben is megtörtént. Amíg Péter a látomás jelentésén tűnődött, Kornélius emberei megérkeztek a házhoz, és bekiáltva érdeklődtek, hogy ott van-e Péter a szálláson? Erre a Lélek azonnal szólt Péternek: „Íme, három férfi keres téged, menj el velük tétovázás nélkül, mert én küldtem őket.” Miután a küldöttek elmondták útjuk célját, Péter vendégül látta őket, majd másnap elment velük Kornélius házához, aki közben összegyűjtötte rokonait, barátait. A százados a házába lépő Pétert lába elé borulva akarta köszönteni, de Péter felemelte, mondván: „Állj fel, én is ember vagyok.” Majd az ott lévőknél a következőket mondta: „tudjátok, hogy tiltott dolog a zsidó embernek idegennel kapcsolatot tartani... de nekem Isten megmutatta, hogy egyetlen embert se mondjak szentségtelennek vagy tisztatlannak, ezért vagyok itt. Most pedig hadd kérdezzem, miért küldtetek értem!” Miután Kornélius beszámolt Péternek látomásáról, azzal fejezte be: „Nos, tehát mind itt vagyunk Isten színe előtt, hogy meghallgassuk mindazt, amit rád bízott az

Úr.” Péter azonnal felismerte, hogy Isten kegyelmébe fogadta a pogány népeket, és ezt nyomban el is mondta: „Most kezdem igazán megérteni, hogy nem személyválogató az Isten, hanem minden nép között kedves előtte, aki féli Őt, és igazságot cselekszik.” (ApCsel 10,34) Ezt követően Péter érzékletesen vázolta hallgatói előtt Jézus Krisztus földi, megváltói munkájának eseményeit, kereszthalálát, feltámadását, majd pedig világossá tette, hogy Jézus az Istentől rendelt bírója élőknél és holtaknak, és mindenki, aki hisz Őbenne, bűnbocsánatot nyer. Míg ezek a szavak elhangzottak Péter ajkáról, leszállt a Szentlélek mindazokra, akik hittel hallgatták az ígét. Péter, látva a csodás eseményt, meghagyta, hogy keresztkeljenek meg a Jézus Krisztus nevében.

Kedves nemzettársaim! Ma a 21. század embe-
re számára ugyanaz a „régí ige” érvényes, ami el-
hangzott egykor Kornélius SZÁZADOS házában:
„Aki hisz a Fiúban, örök élete van!” Adja Isten,
hogy legyen része ebben a kegyelemben a mi drá-
ga magyar népünknek is!

Horváth Csaba

KINDERTOJÁS

Tamás vasárnapja volt. Hitetlen Tamásról prédikáltam akkor. Még rajtam volt a papi civil, éppen átöltözni indultam, amikor megszólalt a csengő. Szofiával egymásra néztünk. Már három hónapja készülök elemeket venni a csengőbe, de nem sikerült. Most mégis megszólalt. Megjavítottad a csengőt? – kérdezte. Nem – válaszoltam kisé bűntudatosan. Úgy látszik, húsvét után még a halott, elnémult csengők is megszólalnak és életre kelnek.

A kulcsaimat csörgetve kimentem a kapuhoz. Amikor megláttam, azt hittem, csak álom. Majdnem a kapuig húzott az autójával. Gyönyörű darab. Jaguár. „E” típusú. A hatvanas évek közepén gyártották. Hathengeres 4200 köbcentis motorral. A hangja utánozhatatlan. A férfi megvolt már jóval ötvenen túl. Aranykeretes szemüveget viselt, szürke zakó volt rajta, fekete, magas nyakú garbó és farmernadrág. A haja fekete, választékkal. Az arcán szinte seholy ránc, sem szakállt, sem ba-

juszt nem viselt. Akire így hirtelen hasonlított, az Superman volt, civilben. Clark Kent. Ha jól emlékszem, így hívták, amikor éppen nem a világot mentette meg.

Kezet nyújtott, aztán, amikor látta, nem fogadom, elnevette magát. Elnézést kérek, elfelejtettem, hogy világvárvány van, és nem foghatunk kezet. Bocsásson meg, hogy ebédidőben alkalmatlankodom, de megengedné, hogy megnézzem a templomot? Igen. Fáradjon be, kérem. Éppen most készültem bezárni.

Nagyon drága karórát viselt, ami nemcsak az időt mutatta, hanem még egyéb tárcsái is voltak. Kicsit a vízórárt juttatta eszembe. Bementünk a templomba. Felkapcsoltam a világítást, és az oltár mögé mentem, hogy a fényeket felkapcsoljam. A férfi megállt a padsorok között. Elolvasta a feliratot, amit felújításkor felfrissítettünk, aztán rám nézett. A nevem Eduard Schwartz. Itt születtem Kapuson. Anyám szász volt, apám magyar.

Én ide jártam hittanra, aztán itt konfirmáltam. Mondja csak... hogy is hívták az öreg papot? Fóris. Igen-igen, Fóris tiszteletesnél. Ő nagyon jól beszélt szászul. És mindig olvasott nekünk a héber Bibliából. Mi pedig csodáltuk, hogy lehet azokat a furcsa ákombákomokat kiolvasni. Még emlékszem is az egyik versre: Böresit báráh Elohim et hassámaim, vöet háárec. Kezdetben teremtetten Isten a mennyet és a földet. Így van? Így van. Bólogattam. Ha megkérdezhetem, mivel foglalkozik? Ó, persze. Most Badenwürttembergben élek. Asztrofizikus vagyok. Doktoráltam is belőle. Utazgatok egy keveset, és szerettem volna betérni ide, a volt templomomba. Kellemes emlékek fűznek ide. Megtenné, hogy készít rólam egy képet? Igen. Drága, utolsó szériás Huawei telefonja volt, a négykamerás. Középre állt be, ahogy Jézus tette a tanítványok körében, a feltámadása utáni nyolcadik napon. Az egybeesés mosolyt fakasztott az arcomon. Kicsit pózolt, ez még inkább azt az érzést keltette bennem, hogy egy gazdag kivándorolt hazánkfia, aki egy nagy beképzelt pojáca. De mosolyogva készítettem róla pár felvételt, hogy látszódjék az oltár. Hátha tesz a perselybe egy nagyobb papírpénzt – gondoltam, velem született naivitásomból kifolyólag.

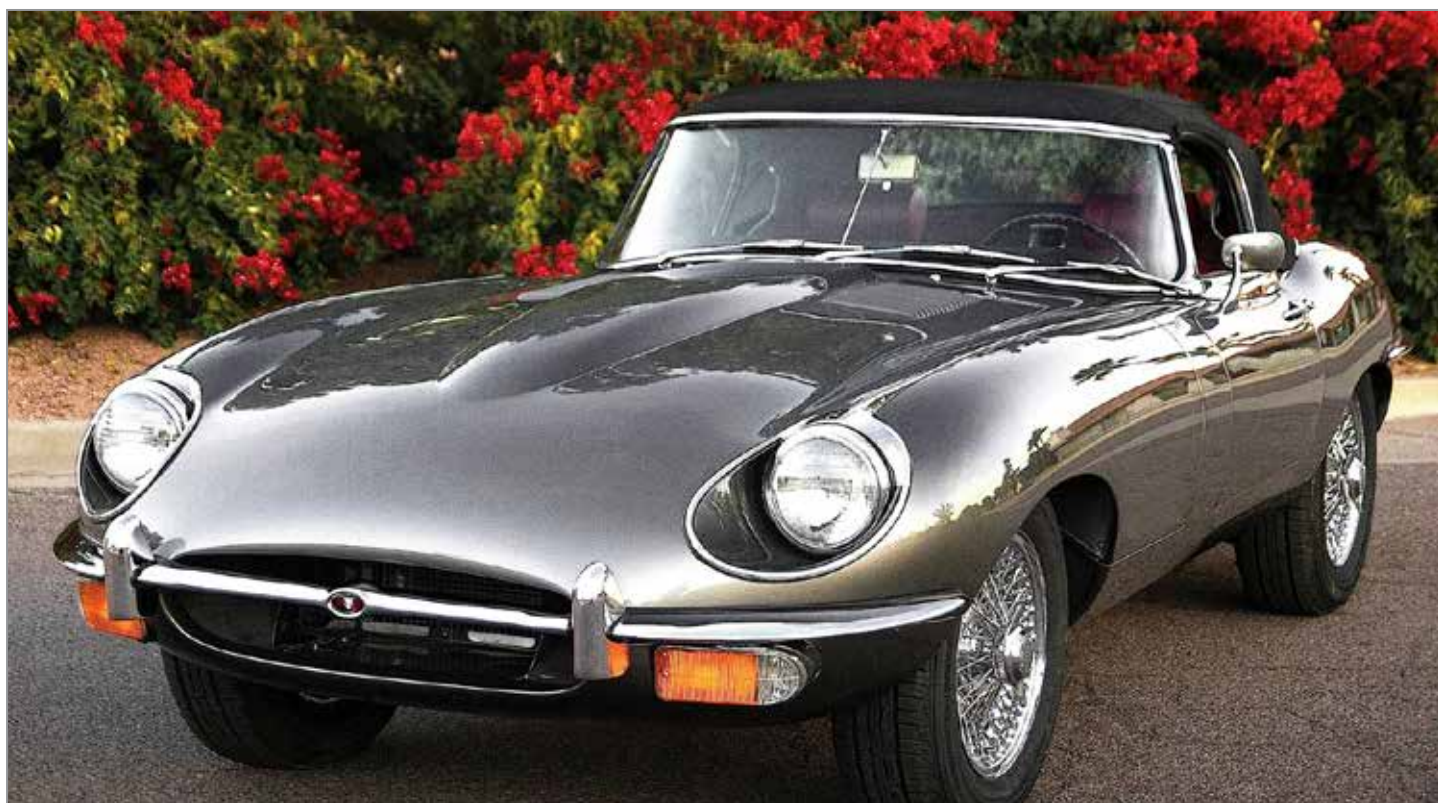
Szóval asztrofizikus? – próbáltam felvenni a beszélgetés fonalát. Van egy kollégám, aki szereti a csillagászatot. Van is egy tükrös teleszkópja, meg nekem is van egy Kepler típusú távcsövem. Azzal szoktam kémlelni az eget. Legyintett. Azok kindertojások. Kindertojások?! Ismételt meg halkán a szót. Igen. A mélyűr, az az igazi kihívás. A rádiócsillagászat és a Hubble- meg a Kepler-teleszkópok. Gyönyörű ott fent. Igen. Gyönyörű. Mondtam határozottan, de mint lelkész, és nem mint csillagokat bámuló és űrhajózásról álmodozó kisiskolás. Tudja, a naprendszeren kívül a mélyűrben bármi lehet. Odakint. Ahogy mondjuk. Egy kutatási programot vezetek Badenwürttembergben, aminek a „Lucifer” nevet adtam. Találó név – mondom. Lucifer jelentése fényhozó. Próbáltam lombos műveltségemet meglobogtatni, de féltem, hogy újabb legyintés és kindertojásos lesz a reakciója ennek a Rockefellernek, így hát nem feszegettem a teológiát.

És milyen érzés újra a régi templomban? Újra érzi a gyermeki hitet? – próbálkoztam ismét egy naiv érzélgős kérdéssel. Nézze, tiszteletes úr, én kijártam már a templomot. Ismerős mondat. Gondoltam. Sokan vannak így. Nem maga az egyedüli, aki így érzi. Mint az elemi iskolát, kijárja. Megtanul pár bibliai történetet, néhány aranymon-

dást, éneket, és azt gondolja, elég a jézusozásból, és valami komolyabb dologgal akar foglalkozni. A templomot meghagyja az öregeknek meg a hátrányos helyzetűeknek. Ahogy mondja, tiszteletes úr. Én elvesztettem a hitemet. Vagyis valójában nem is érzem, hogy valaha is szükségem volt rá. Gondolom, a Jaguárt nem a badenwürttembergi katedrális oltára előtt térdepelve imádkozta ki. És mikor vesztette el a hitét? Itt a templomban. Amikor konfirmációra készültünk, már nem voltam hívő. Megkonfirmáltam, hogy a szüleim, és főleg nagyanyám, aki mélyen vallásos volt, elégedett legyen, aztán végleg sutba dobtam a Szentírást. Pedig Fóris tiszteletes úr még egy idézetet is írt bele nekem, és folyton azzal untatott bennünket, hogy naponta kell olvasni a Bibliát, mert az az élet kenyere, nem pedig csak ünnepnapokon, mint a tortát. És erről mi a véleménye? Kiábrándultam a kereszténységből. Meg is fogalmaztam magamnak egy hitvallást. Kíváncsian hallgatom. Szerintem, ha keresztény vagy, akkor abban hiszel, hogy valami kozmikus zsidó zombi örök életet adhat neked, ha szimbolikusan eszel a húsból, és telepaticusan megüzened neki, hogy elfogadod őt mesterednek, és aki így cserébe eltávolíthatja a gonoszt a lelkedből, ami azért került oda, mert egy oldalbordából lett nőt meggyőzött egy beszélő kígyó, hogy egyen a zsidó zombi apjának a varázsfájáról. Ez, úgy gondolom, teljesen hihető, és cseppet sem nonszensz. Ez az én személyes véleményem a kereszténységről – nézett rám gunyorosan az aranykeretű szemüvege fölött. Nézze ezt az oltárképet – mondtam. Ezen nem úgy tűnik Jézus Krisztus, mint valami zombi. Csóválta a fejét. Szánalmas. Nem látok itt mást, csak egy szerencsétlen kivégzést. Igen. A világ azt látja. De ez nem kivégzés. Jézust nem lehet megölni. Ő odaadta az életét. Letette az életét azért, hogy önnek és nekem örök üdvösségünk legyen. Tiszteletes úr, ebben már csak maga hisz. Én nem kértem senkit, hogy haljon meg értem. És az örök életre sincs igazából szükségem. Nagyon jól érzem magam ebben. Odaát meg rózsaszín felhőn ülni és hárfázni, nos, nem az én stílusom. Figyeljen rám, tiszteletes, maguk egy olyan bölcsőt ringatnak, amiből már rég kiesett a gyermek. Sajnálatlalt hallom, hogy ezt mondja. Pedig csodálatos ez a templom. Bizonyára nem látta a kölni dómot vagy a Notre-Dame-ot. Azok magasztos templomok, de csak a turisták látogatják. Itt hányan járnak templomba még? Van, amikor tizenöten is vagyunk. Lefelé nézett a szőnyegre. Annak idején, amikor én is ide jártam, délután voltak hat-

van. De annak a világnak már vége. Valóban vége. Kezdődik valami új, valami más – feleltem. Miért jött akkor be, ha nem hisz, ha a templom nem jelent magának semmit. Emlékezni? Olyasmi. Azon gondolkodtam, gyermekként hogy hihettem ezekben a dolgokban. Mára már csak egy tornyos babaház, úgy látom. Ön, tiszteletes úr, felveszi a színes ruháit, mint valami jelmezbálba, és ott forgolódik az oltárnál, mint a tojós galamb, s azt gondolja, ettől az egyszemélyes show-műsörtől majd jobb lesz a világ. Ez sem fog tenni a perselybe – gondoltam kicsit szomorúan. Tudja, azért vannak szent dolgok. Isten szent. Én nem látom ezt a szentséget. Pedig különleges távcsövekkel kutatjuk az űrt. Semmit sem látok odafent, ami hasonlítana a mennyországra vagy angyalokra. Az Isten országa közöttünk van. Elmosolyodott. Azért van annyi árvaház, aggmenház, abortuszklinika, börtön, mert Isten országa közöttünk van. Nevetséges, amit mond, tiszteletes úr. Ismeri azt a Zorán-dalt, hogy *Kell ott fenn egy ország*? Igen. Feleltem. Csakhogy, míg maguk arról énekelnek, hogy kell ott fenn egy ország, mi itt a templomban arról, hogy van egy ilyen ország. Azért nagy különbség. Mondja, hisz maga valamiben? Nem. Nem hiszek semmiben. Sohasem éreztem azt, hogy valaha is szükségem lett volna az ön Istenére. Nagyon jól elboldogulok magam is. Látja, telik Jaguárra. Látom. És mi lesz, ha megöregszik, vagy ha meghal? Mi legyen? Semmi. Nem foglalkozom vele. Halott még nem maradt temetetlen.

Azért jöttem be a templomba, tiszteletes, mert itt vesztettem el a hitemet. Rámutatott az oltárra. Látja azt, ott fent? Igen. Az istenszem. Belőle árad a dicsőség. Azok a fénysugarak Isten dicsőségét jelentik. Kezdtém belemelegedni a magyarázatba. Úgy mondják héberül... Kábód – mondta Eduard Schwartz. Főris tiszteletes ezt is megtanította nekünk. És látta már ezt a fényt? – kérdezte. Nem. Isten dicsősége nem optikai jelenség. Valóban nem az optikából doktoráltam. Tudom, mi a szemfényvesztés. Miért lett asztrofizikus? Tetszett az ég. Főris tiszteletes tanította nekünk a teremtés történetét. És amikor arról beszélt, hogy Isten azt mondta, legyen világosság, és lett, majd csak a negyedik napon teremti meg a napot és a holdat, azt kérdeztem, hogy addig mi világított, amíg nem volt nagy világítótest. A növények már léteztek, hogyan maradtak fény nélkül életben? És mi volt a válasz? – kérdeztem. Egy hatalmas pofon. Hogy ne kérdezzek ostobaságokat. Ami itt van, az úgy van, és kész. Ekkor vesztette el a hitét? Igen. Különbség van a fény és a fényforrás között. A fény szava... Tudom, „ór”, a fényforrásé pedig „máór”. Volt fény, de nem volt fényforrás az első három nap. Isten a szavával megteremti az elektromágneses sugárzást, az energiát. Tudatosan teremti a napot később, hogy az emberek megtanulják, nem a napot kell imádni, hanem Istent. Én így szoktam magyarázni. És nem pofozkodom. És azt nem mondta, hogy azért nevezik a világegyetemet univerzumnak, mert benne van az, hogy Isten az

Ő szavával, igéjével teremtette a világot: uni verbum? Lehet, hogy mondta, de én akkor már döntöttem. Mi mellett? Amellett, hogy kezdetben volt a nagy semmi, ami forgott, és a nagy nyomástól felrobbant, és ebből lett a világegyetem? Ezt nevezik maguk tudománynak? Vagy, hogy esett az eső egy kőre, és ebből lett a szerves anyag? Ugyan már! Hisz a földönkívüliekben? – kérdeztem. Csüggedten intett nemet a fejével. Nincs ott fent semmi, tiszteletes, se Isten, sem szürkék. Csak mi vagyunk. A többi spekuláció. Megyek, tiszteletes úr. Még egyszer köszönöm a türelmét, és bocsásson meg, ha feltartottam. Kinyitotta a pénztárcáját, és száz lejt tett a perselybe. Nem szóltunk egymáshoz.

Örvendtem a találkozásnak – mondtam a kánpuban állva. Beindította a Jaguár motorját. A régi benzinfalóknak különleges hangjuk van. Mond-

hatni földöntúli eleganciát árasztanak magukból. Kiszállt a vezetőülésből. Hallgattuk a Jaguár hangját. Az aranykeretes szemüvege fölött nézett rám, majd elmosolyodott. Viszontlátásra. Intettem egy istenhez. Kifarolt a kocsifeljárón, majd, mint Columbo hadnagy, aki mindig majd' elfelejt valamit, megállt, kiszállt az autóból. Papocska, azért ugye, nem haragszol, hogy nem a középkori ruhában jöttem be? Csak álltam ott megkövülten. Az autó már rég eltűnt az úton. Én még mindig némán pislogtam. Aztán bementem a házba. Ki volt az? – kérdezte Szofia. Egy idegenbe szakadt hazánkfia. És mivel foglalkozik? Asztrofizikus. Ez igen. Hol él? Baden-Württembergben – feleltem. Ott nincs is obszervatórium. Hát ez az... Hamarabb is rájöhettek volna.

(Kiskapus)

Humor

Puskas Péter

SLÁGERVICCEK 2020-BAN

Még csak kétharmadához ért ez a pokolian rossz esztendő, amely, kétségtelenül, fekete betűkkel kerül be az egyetemes történelembe. A pestis, majd a századelő milliőkat pusztító perverz világjárványa, a spanyolnátha óta nem kellett az emberiségnek szembenéznie ilyen pusztító kórral.

A földrészek viszonylagos nyugalomát feje tetejére állító új koronavírus elterjedése új fogalmakat, egyéb, nyugodalmasabb időkben ritkán használt szavakat vitt be a köztudatba: karantén, védőmaszk, fertőzősi góc, lélegeztetőgép, fizikai távolságtartás, szimp-tóma nélküli állapot stb.

A rendkívüli helyzet felélesztette az utóbbi évtizedekben szunnyadó, egyesek szerint tetszhalál közeli állapotban leledző egészséges humort. Gondolok itt első sorban a Ceaușescu-kor politikai vicceire, melyeknek a rendszerváltás utáni időszakban nem akadtak hasonló

fajsúlyú humoros „replikái.” Nehéz helyzetekben éppen ez a rövid, szellemes műfaj segíti hozzá az embereket, hogy reménykedjenek: átvészelik a nehéz heteket, hónapokat.

Így volt ez a közelmúltban, miért lenne most más-ként?

A járvány minden szakaszában megtelt a humortarisznya az időszakra jellemző viccekkel, anekdotákkal, szólásokkal. Egy részüket az enyhülés heteiben ismerőseimtől, barátaimtól gyűjtöttem, mások a világhálón terjedtek.

Jómagam nem tettem egyebet, mint a legszellemesebbekből válogattam. Mulassanak rajtuk kedves olvasóink is!

Akkor is, ha már ismerik.

Meggyőződésem, hogy így könnyebb.

A nevetés gyógyír.

Kijárási tilalom idején

Szobabiciklit keresek. Munkába járáshoz kell.

Nem is olyan borzasztó a „szobafogság”. Az ember olyasmivel foglalkozik, amire máskor nincs ideje. Most például azon töprengek, hogy lehet az, hogy az egyik csomag rizsben 7469 szemet találtam, és egy ugyanilyen súlyú másikban 7669-et.

Ha véget ér a kijárási tilalom, mi, házasemberek visszatérünk a régi szóbeli nyilatkozatokhoz: Hol voltál?, Kivel voltál?, Miért nem jöttél tegnap este haza...?

Ma le kell vinnem a szemetet. Úgy izgulok... Azt se tudom, mit vegyek fel.

– Hiányzik egy év az önéletrajzából. Mit csinált 2020-ban?

– Kezet mostam.

Nem akarok dicsekedni, de én már azelőtt is szappannal mostam kezet, mielőtt ennyire divatba jött.

Csatlakoznék az Aperitív törzshöz.

– Mit hoztál a gyerekeknek?

– Amit kértél: pálinkát.

– Pelenkát mondtam, te szerencsétlen!

Tanítónő a gyerekekhez:

– Móricka, van házid?

– Van. Töltsék?

Ma a szoba minden sarkába tettem egy sört. Este szervezek egy kocsmatúrát.

Ősi karantén mondás: könnyű annak otthon ülni, aki a feleségét szereti.

Nagyon jól viseltük a karantént, de egy biztos, mire a gyerek újra mehet óvodába, addigra úgy fog káromkodni, mint egy kocsis.

Egy férfi a karantén idején beleszeretett a feleségébe, és szakított a szeretőjével.

Kilenc hónap múlva igen sok gyerek fog születni. Ők lesznek a „karan-tinik”.

– Mit csináltatok a karantén idején?

– Hát a Covidot, az Izoletát és a Pandémiát.

– Drágám, tegyünk valamit, amit eddig nem tettünk!

– Mi lenne az?

– Én nyugodtan iszogatok, te pedig hallgatsz.

– Van itt informatikus? A 2020-as évet kellene újrategyírni, mert ez a verzió vírusos.

Enyhülés idején

Mindazok, akik gyülekezési tilalom miatt elhagyták a nősülést, kaptak a Jóistentől még egy esélyt.

Áthívott a szomszéd, hogy van pálinkája. Kérdezem: hány fokos? Azt mondja: 38 fokos. Mondom: lázad van neked, nem pálinkád.

Vigyázzunk a halételekkel. A vírus az ország bármely pontján jelen lehet.

Rafinált ez a vírus! Bulizni, éttermi teraszokra, strandokra szívesen jár, de gyárba nem menne...

Tomuța Tamara rajza

A koronavírus ellen a leghatásosabb védekezési módszer a napi két gerezd fokhagyma elfogyasztása. Nem sokat ér, de mindenki tisztas távolban marad tőled.

Ha az érettségit megtartják, javaslom, hogy nyissák ki a kocsmákat is. Ha tanulni lehet, akkor felejteni is...

Kérem az apukákat, hogy online tanítás alatt ne lófráljanak gatyában és sörrel a kezükben.

Még hogy szavakkal nem lehet fájdalmat okozni! Például: „a kocsmák zárva.”

Ha ezek most kezdik kiosztani a szájmászokat, az olyan, mintha a keresztelőn húznád fel az óvszert.

Villanyszerelő mondása:

– Úgy vélem, a járvány elhárításához nem elég az elszigetelés. Földelni is kell.

Két barátnő beszélget:

– Nem jött haza a férjem tegnap este. Biztos szeretője van...

– Jaj, nem kell rögtön a legrosszabbra gondolni... lehet, hogy csak elütötte egy autó.

Kövér Péter

JÖTTEM, LÁTTAM...

ÉS ELFELEJTETTEM, HOGY MIT IS AKARTAM.

A KOLDUS, AZ AUTOGRAM ÉS A BEATLESEK

ÖTVEN ÉVE BOMLOTT FEL A VILÁG LEGHÍRESEBB ZENEKARA

Csendet kérek! Te is, ott hátul. Mondani szeretnék valami fontosat! Azt szeretném mondani, hogy csak akkor beszélj, ha a szavaid szebben szólnak, mint a csend. A csend a tökéletes harmónia. Nagyon meg kell gondolnod, ha meg akarod törni. De ez már nem csak akarat kérdése, ez már merészség. Felelősség! Szerencsére akadt négy fiatalember, akik egy kiadós piálás után már nem bírták elviselni a csendet, és alapítottak egy bandát Liverpoolban, a Mersey folyó partján. Füstös lebujszokban, dohos pincékben léptek fel, még borbélyra sem volt pénzük. Többnyire gyalog jártak. Egymás mögött mentek át a zebrán. Néha emeletes busszal, ritkábban sárga tengeralattjáróval közlekedtek. Fül után játszottak, mert nem tudtak kottát olvasni. A dalaikat az életből vették, aminek még az elején voltak. Arról szóltak, hogy te szeretsz engem, én szeretlek téged, te nem szeretsz engem, én nem szeretlek téged. Pl. *She Loves You!* A nagy titkokról. A barátságról, a szerelemről. A barátság titka, hogy egyből kettő lesz. A szerelemé, hogy kettőből három. Minden azzal indult, hogy Love Me Do. A *Love* című lemezük volt az áttörés. Kimondták azt az evidenciát, ami az ifjú-

ságot – amihez tartoztunk akkor mi is – foglalkoztatta éjjel-nappal. A lové! *All You Need Is Lové!*

Időnként arról is énekeltek, hogy merre jártak útközben. A Penny Lane-en, Abbey Roadon, a Strawberry Fieldsen, Eleonor Rigby sírjánál.

Nem tudták még maguk sem, hogy mi lesz az egészből, pontosan mit is akarnak. Amikor az iskolában megkérdezték, hogy ki mi szeretne lenni, a gyerekek többsége azt választotta, hogy mozonyvezető. Egy elálló fülű, rosszcsont azt mondta, hogy nyáron tanár, télen medve. Olyan rossz tanuló volt, hogy földrajzból a Földön kereste a mennyországot. Ő Ringo Starr néven dobolta be magát a kultúrtörténelembe. Egy szemüveges osztálytársa nem írt be semmit. Te mi szeretnél lenni? Én... én boldog szeretnék lenni! Nem értetted meg a kérdést John. (You do not have *Imagination*.) Inkább te nem értetted meg az életet. De hát történelmileg felajzott idők voltak a hatvanas évek. Hisztorikusan hisztérikusak. Egy nemrég előkerült felvételt együtt néztünk meg George-dzsával egy Guinness mellett. Rágyújtott egy cigire, és megjegyezte, nem elég füstölni, lángolni kell! Még ha el is égsz benne!

A bevásárlóközpont gyalogosutcájának egy üzlete előtt egy koldus ült egy felfordított vedren, mellette kutyája. Olyan sovány volt, hogy nem lehetett tudni, mi szél hozta. Nem lehetett valami sok pénze, mert a pénznek nincs szaga. Egykedvűen nézte a forgatagban a kitett kóláspoharát, nem nagyon szánta meg senki. Túláradó kedvű fiatalok találkoztak a környéken, divatos cuccokban poénkodtak, pukkasztották a polgárokat. Az egyikük, George, odament a koldushoz, és megkérte az öreget, hogy kölcsönadná-e egy kicsit a vedrét. A koldus kelletlenül állt arrébb, mert minek kell ennek az ő vedre, és mit akarhat vele. Az a térde közé szorította, és egy ritmust dobolt ki rajta. Egy másik mellé perdült, és átvette a ritmust. A járókelők felkapták a fejüket. Egy gitár is csatlakozott azzal, hogy „Obládi, obládá”. Erre már meg-megálltak a népek. Egy jól pergő, könnyen énekelhető dallam kerekedett ki belőle. Olyan jól bejött, hogy a népek ráadást kértek... és a koldus pohara kezdett megtelni. A fiúk nem tulajdonítottak túl nagy jelentőséget a helyzetnek, és rátettek még egy rock and rollt. Ez az igazi zene. A *Rock 'n' Roll Music*! Egy második pohár is megtelt, mire a srácok megköszönték és visszaadták a bambán bámuló öreg vedrét, és úgy tűntek el a forgatagban, ahogy jöttek. A koldus nem igazán értette, mi történt vele. Hát még ha sejtette volna, mivé lesznek még ezek a fiúk! Ismertebbek, mint Jézus. A Vatikán hivatalos közleményt adott ki, hogy a *Revolver* című albumuk, minden idők legjobb popalbuma, és ha valaki, akkor ők csak tudják, tévedhetetlenül. Egyetérttek! Megtestesítették a négy őselemet. Ringo volt az ég, George a föld. Paul a levegő, John a tűz. Nélkülözhetetlen az élethez. Nem akartak ők eljutni a csúcsra, mégis eljutottak. Pedig az magányossá tesz. Ezért elég egy hintó (vagy egy Lamborghini) számára két ülés, egy buszban ötven sem elég.

Ötven éve aztán elváltak útjaik. Az utak akkor válnak el, amikor elérnek az igazsághoz. És ott, ahol eléri az idők végezetét, ott kezdődik az örökkévalóság. Mesés gyermekkoruk volt Liverpool külvárosában. „Hol volt, hol nem volt”... pénzük. Bizony akkoriban sokunk feje meggombásodott. Mind olyan frizurát választottunk. Mostanság a frizura választ engem.

Paultól megkérdezte egy másik hosszú hajú, hogy mit jelent náluk az, hogy je-je-je? Hát körülbelül azt, ami önnél az egyedem-begyedem tengertánc vagy az ingyom-bingyom tutá libe má libe, kedves Kodály úr!

Beatlemánia! Ez nem csak azt jelentette, hogy szétszedték őket a lányok, hogy a koncertet nem lehetett hallani a velőtrázó sikítástól, hanem azt is, hogy a koncerteken nem csak könnyek folytak, elviselhetetlen hűgyszag is volt, mert a tinik összepisilték magukat az élvezettől. *Give Piss(!) a Chance!*

A fiúk ökológikus bioszexet hirdettek. Fűvel-fával! Nekem csak arra volt lehetőségem, hogy bekopírozzam a gombafrizurás pofalemezemet a *Sgt. Pepper's* lemezük borítójára, a fiúk és példaképeik közé, aztán mutogattam ökológikusan fűnek-fának. Amit hallottunk, az meggyőzőtt. Még-hozzá hol hallottuk! A Szabad Európa Rádióban! Ez befolyásolta a véleményünket és perspektívánkat. Mert amit hallasz, az csak egy vélemény. Amit láatsz, az csak egy perspektíva. Mondta Marcus Aurelius (i. sz. 121–180, római császár és filozófus) a Brit Birodalom lordjairól. Ne keresd a valóságot, az élet értelmét indiai guruknál. Adj neki egyet! Ne várj impulzusokra! Legyél egy! Menj elébe a szerencsének, mert semmi más nem duplázódik meg, ha megosztod. Nekem és a generációnak az volt az érzésem, hogy velünk ők megosztották. De játszottak ők az anyakirálynőnek is. John az utolsó számot úgy jelentette be, hogy „az olcsóbb helyeken ülők kéretnek tapsolni, a többiek meg csörögjenek az ékszereikkel.”

Most pedig belevágok egy személyes egyszemélyes emlékebe. Az egy más világ, igen, egy más világ volt. Mintha tegnap történt volna. Úgy mondom el, ahogy megragadt emlékeimben. Aztán rajtad múlik, hogy elhiszed-e. Egy emlékezetes aradi fellépésük alkalmával összeszedtük minden bátorságunkat, annál még kicsivel többet is, és meghívtuk őket hozzánk haza a koncert után. Gondolkoztak egy sort, de végül beleegyeztek, és eljöttek. Nem mind, sajnos. Csak George és Paul. Mondanom sem kell, milyen izgatottak voltunk, hiszen valószínűtlennek tűnt, hogy a korszak ünnepeit csillagai, generációnk példaképei hajlékomba jöjjenek, csak úgy stante pityere. Tudtam, hogy ma van az a holnap, amitől tegnap olyan sokat vártam. Körülöttük forgott a világ. Úgy éreztem, körülöttem is, de ezt aztán kezeltettem. Nem is hittük el, ameddig be nem léptek. Autóval, ezer egyes Daciával kellett őket elhozni a sportcsarnoktól, kimenteni őket az autogramkérők ostroma elől. Beatlemánia!

Allűrök nélküli, normális, kedves fiúk voltak. Igazi jó fejek. Minden érdekelte őket. Magvas véleményük, világnézetük volt. Nem csak piálásból és csajozásból állt az életük. George mesélte egy-

szer, hogy mikor bewhiskyzett, rózsaszín egereket látott. Ebből tanult, és új életet kezdett. Vett egy rózsaszínű kandúrt, aztán ki is heréltette, hogy ne mászkáljon el otthonról.

Élveztük a hangulatot, és az angolunknak is jót tett (mert nem tudtak jól magyarul). Szerintem ők is élvezték. Dicsérték a vacsorát és jogosan a hegyaljai kadarkát, na és a házi pálinka is fogyott rendesen. Persze aláírtam velük a lemezeimet. Kedves személyes dedikációt kaptam. „Ne fogadj el bírálatot attól, akitől nem kérnél tanácsot.” – írta Paul. George azt írta – ha jól olvasom, mert olvashatatlan az írása –, hogy „Mindenkinek kell hogy legyen hite! Én azt hiszem... most iszom egy páleszt!” Ma is nagy becsben tartom a kézjegyet, érthető. Értékelték, hogy bekopíroztam a saját fotómat az övéik közé a borítóra. Naná, hogy megmutattam nekik! Igazi lemezritkaság. (Úgy értem azért, mert kölcsönadtam egyszer, és vissza is kaptam.)

Ménesi Vivien fotója

Csengettek. Barátok érkeztek, akik megtudták, hogy nálunk vannak, és ők is részt akartak ebből az egyszeri élményből. Pálinka jutott volna mindenkinek, de hely nem volt már a lakásban (a rózsaszín egerektől), ezért el kellett küldenem őket. De legalább a lemezeiket írassam alá nekik is, kérleltek. Ezt meg is ígértem. Hagyjátok itt holnapig – mondtam. Szépen tornyosultak az előszobában. Közben odabent tornyosult a hangulat. Tanúm van rá, hogy volt egy különös duettem Paullal. Igaz, egy kicsit már felöntöttünk a garatra, mikor Paul váratlanul lekapta a falról a jászberényi Lehel kürtje gipsz utánzatát, és azon túlkölte el a *Yesterdayt*, én meg kísértem. A járdán! Hogy fel ne dűljön. Ne kérdezzétek az esetről, nem hiszem, hogy még emlékszik rá. Már nem fogja tudni. Jól benne voltunk az éjszakában, mikor hazakísértük őket. „Egy nehéz nap éjszakája.” *A Hard Day's Night!* Persze akkor már nem lehetett megkérni őket, hogy írják alá azt a tömeg lemezt. Nem maradt más hátra, ígéretem kötött. Aláírtam én! Sorban mindegyikre aláírtam vagyont érően, hogy Paul McCartney és George Harrison! A lelkem rája. Nincs jobb bizonyíték a rossz memóriára, mint a tiszta lelkiismeret. De itt nem ért véget a történet.

Évekre rá meglátogattam egy elszármazott barátomat Londonban, aki azon az emlékezetes nehéz napon beadta a lemezeit. Felelemlegettük az esetet, és máris hozta az értékes relikviákat. Büszkeséggel mutogatta, simogatta. Na most mit csináljak, mikor újra a kezemben volt az általam aláírt lemez? Dicsérjem az egyedi értékét? Egy eredeti kézjegyet két világsztártól. Vagy! Döntsek össze egy ábrándot, törjem össze az évtizedes tudatot, hogy egy számára kincsértékű kegytárgy nem más, mint egy csalás, egy félreértés? Mi legyen? Nem mertem megmondani. Csak miután hazaértem, talált meg egy szalvétát az abrosz alatt. Rajta a két sztár neve az én írásommal. Azóta nem hallottam felőle. Hülye egy történet, de hát így történt, és ez már így is marad! A Te dolgod, hogy elhiszed-e.

A fiúkkal még itt-ott összefutunk, meg-meglátogatnak. John, amikor negyven lett, még boldogan mondta, hogy most kezdődik az igazi élet, japánul volt szerelmes. Megpróbált egy normális életet élni, mint Te meg én. Viccelődött, hogy szereti a napfelkeltét, csak egy rossz időpontban van számára. Mutatta a szerencsepatkóját. (angolul horseshoe = annyit tesz lócipő.) Akkor is nála volt a lócipője, amikor eldőrdült a végzetes lövés a lakása előtt, a Central Parkban. A Dakota-ház

bejártánál. A hírnév ára! De ekkor a Beatles már felbomlott. Yoko természetesen magyar élettársat választott utána, ki mást? (Havaházi Samu)

Paul hívott, hogy felköszöntsük egymást. Egy napon van a névnapunk. Vannak emberek, akik felhívják, ha idejük van. Vannak, akik időt szakítanak, hogy felhívjanak. Paul ilyen! Aztán George is elment. Néha sétálgatunk a folyó partján, és emlegetjük a régi történeteket. A duettünket. Közben mindegy, hogy a Mersey vagy a Maros partján sétálunk! A határok nélküli zene a fülünkbe cseng.

Ötven éve bomlott fel a Beatles! Azt hittük, vége mindennek, nincs tovább. George bejelentette, hogy a zenekar maradék tagjai addig nem lépnek együtt közönség elé... ameddig John halott marad! Ki fog bennünket ezentúl elvonni a komolyzene hallgatásától?

Mit tehetünk? Tegyük fel, hogy itt vannak velünk még mindig, vagy tegyük fel egy pár lemezüket. Még mindig gyönyörűek. I. e., azaz időszámításunk előtt nem azt jelenti, hogy mínuszban, visszafelé élsz, hanem azt, hogy a Beatleselek előtt! Fél évszázad! Ott a helyük a Parnasszuson. A Rolling Stones mellett, a négy múmia, akik még mindig a színpadon vonaglanak, és még mindig nem tudnak kielégíteni mindenkit! A mai ifjúsággal meg az a legnagyobb baj, hogy nem tartozunk hozzá.

De amit mondani akartam az elején. Jöttem, láttam... és elfelejtettem, hogy mit is akartam mondani! Olyan régen történt, talán már nem is emlékszem pontosan. Ameddig Te gyűjtöd az emlékeket, addig én felejttem őket. Baj? Nem baj?

„Yesterday! All my troubles seemed so far away... I believe in yesterday!”

Két perc, tizennégy másodperc tökély!

NYUGATI JELEN családod NAPILAPJA!

Az előfizetési feltételekről érdeklődjön a 0257-280-751-es telefonszámon.

A Szövétnek nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honoráriumában nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

**KERESSÉK, OLVASSÁK,
TÁMOGASSÁK
A SZÖVÉTNEKET!**

LAPZÁRTA

A következő, októberi számunk lapzártája szeptember 25.; a megjelenést október 20-ra tervezzük.

Köszönjük

Brauch Magda, Budai Tibor,
Csotó Nagy Mária, Erős Mária,
Fitori Péter, Garlati Andrea,
Koreck Aladár, Kovács Mária,
Mészár Túsz Gabriella, Neusatz Ervin,
id. Novák György, ifj. Novák György,
Dr. Perneki-Simonsits István,
Pethő Miklós, Radnai István,
Reusz Györgyné, Sarusi Mihály,
Schuller Aladár, Szabóné Erdős Elfrida,
Túsz Ferenc

nagylelkű támogatását.

Szövétnek

Aradi Kulturális Szemle
XXIV. évfolyam, 4. (137.) szám

Kiadja:

Alma Mater Alapítvány, Arad

Web: www.almamaterarad.ro

Bankszámlaszámok:

RON: RO26 BRDE 020S V018 6677 0200

EUR: RO96 BRDE 020S V019 7886 0200

USD: RO20 BRDE 020S V020 2403 0200

HUF: RO71 BRDE 020S V032 8983 0200

Postacím:

310085 Arad

Str. Vârful cu dor nr. 22

Tel: +40/740-955132

+40/257-281140

E-mail: juhaszbela50@gmail.com

ISSN 1454 282 X

Főszerkesztő:

Juhász Béla

Szerkesztőbizottság:

Fekete Réka, Kocsik Krisztina, Matekovits
Mihály, Pataky Lehel Zsolt, Puskel Péter,
Rudolf Ágnes, Siska-Szabó Hajnalka,
Kurunczi Ferenc, Szilvágyi Zsolt,
Ujj János

Lapadminisztráció és terjesztés:

Szász Eszter

Korrektúra, technikai szerkesztés:

Rudolf Ágnes

Képszerkesztés: Allerhand István

Rovatcím-grafikák:

Fritz Mihály, Kettő Groza János,
Móré-Sághi Annamária

Címlapon: Vírusmentes csendélet

(Juhász Béla felvétele)

A hátsó borítón: Hattyú a Balatonon

(Juhász Béla felvétele)

A terjesztésben együttműködnek:

Almási Vince, Back Mária, Bartók Mária,
Brittich Erzsébet, Czeglédi Judit, Erdélyi
Ildikó, Gnant János, Jerger Orsolya,
Koreck Aladár, Molnár Andrea, Pirooska
István, Szilvágyi Sándor, Tóth Hajnalka,
Tóthpál Renáta, Zilahy András

Olvasóink megtalálják a Szövétneket a Jelen
könyvesboltban, az egykori Tulipán melletti
Souvenir Arad ajándékboltban, valamint
egyházainknál és terjesztőinknél.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

FODOREAN PÁSZTOR GYÖNGYI LEGÚJABB FALIKÁRPITJAI

Radnóti Miklós
KÉT KARODBAN

*Két karodban ringatózom
csöndesen.*

*Két karomban ringatózol
csöndesen.*

*Két karodban gyermek vagyok,
hallgatóg.*

*Két karomban gyermek vagy te,
hallgatlak.*

*Két karoddal átölelsz te,
ha félek.*

*Két karommal átölellek,
s nem félek.*

*Két karodban nem ijeszt majd
a halál nagy
csöndje sem.*

*Két karodban a halálon,
mint egy álmon
átesem.*

